

№ 16 (225) 16 красавіка 2001 г.

НАША НІВА

Заснаваная ў 1906. Адноўленая ў 1991. Выходзіць у панядзелакі

ПЕРШАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЭТА

навіны за тыдзень

Выйшлі на свабоду Вячорка й Белен'кі

Пасля 15-сутачнага пакарання са спэцпрыёмніку выпушчнілі Вінцука Вячорку. Каля КПП яго сустракалі сваякі, паплечнікі і сябры — Леанід Баршчэўскі і Павал Знавец, Алесь Суша, Кася Камоцкая і Аляксандар Памідо-

раў, Зыміцер Бартосік ды іншыя. У гэты ж дзень быў вызвалены і в. старшыні КХП-БНФ Юры Белен'кі. Суд перагледзеў яго справу і скасаваў пакаранье. З 15 сутак арышту Белен'кі адбыў 9. Вялікдзень, дзякую Богу, сутэрнне зям'ёй.

Карціць асвоіць Ханты-Мансійск

Беларусь і Расея будуць займацца сумеснай здабычай нафты на радовішчах Ханты-Мансійскай акругі ў Сібіры з запасамі нафты да 100 млн. тон. Укладыці ў гэтым праекту трэба 700 млн. даліараў: 350 млн. мае ўнесці «Белнафтатхім», столькі ж — «Слаўнафта». Тэрмін акупальнасці праекту — 6 гадоў. Найбольшы аўтаматизацыйны ацэнъваецца ў 3,5 млн. тон у год (гэта чацвертая частка ад

агульнагадавой патрэбы Беларусі). Але ці знойдзе Беларусь столькі грошей, каб укладыці, калі самі на рэканструкцыю мазырскае нафтаперапрацоўкі маём брачы крэдыт 26 млн. даліараў у Баварскага банку?

«Слаўнафта» ж усё мацней апаноўвае Беларусь. Летась яна мела ў нашай краіне 7 АЗС, цяпер — 19, а да канца году, плянуеца, іх стане 30.

Маем 49 прадстаўніцтваў у 43 краінах

Беларусь мае 49 замежных устаноў у 43 краінах, зь іх пасольстваў 41, генэральных консульстваў 6, сталых прадстаўніцтваў 2 (Нью-Ёрк, Жэнэва). Маем, у дадатак да іх, таксама 9 аддзяленняў пасольства Беларусі ў Расеі (у Караліўцы, Пецярбургу, Красніцы, Цюмені, Мурманську, Навасібірску, Екацярынбургу, Уфе, Хабараўску і аддзяленне амбасады

ў ФРН — у Боне). Зь іх найноўшыя — тэя, што пачалі працу сёлета. Гэта аддзяленне амбасады Беларусі ў Хабараўску, генконсульства ў Славаччыне. Неўзабаве маюць адкрыць генконсульствы ў Стамбуле і Рыа-дэ-Жанайру. Летась Беларусь адкрыла амбасады ў Вугоршчыне, Іраку, Лібіі, Аб'яднаных Арабскіх Эміратах.

Паводле БелАПАН

Жывыя гроши на гандлі съмерцю

З 1994 па 2000 г. Беларусь прадала збройныя вайсковага абсталяванья на мільярд даліараў.

Цяпер мы ўваходзім у дзесятку найбуйнейшых экспартэраў збройнага съверце. Галоўны «гандляр» — дзяржаўнае прадпрыемства «Белзамежпрамсэргіс» — займаецца таксама мадэрнізацыяй узбраення ў замову замежных пакупнікоў. У прыватнасці, мадэрнізуе танкі Т-72, якія абсталёўваюцца дадатковай бранёю, беларускімі

лізэрна-аптычнымі прыладамі ды іншымі дапаможнымі абсталяваньнем. Паводле словаў дырэктара «Белзамежпрамсэргіс» Аляксандра Андрона, попыт на танкі значна павялічыўся.

Нядоўна ўлады перадалі прадпрыемству вайсковы гарадок Сыцяпянка на ўсходзе Менску. Там цяпер будуюць цэхі для рамонту артылерый, цэнтар выставаў ды гатэль.

Б.Т.

НАША НІВА

Газэта тваёй душы

«Наша Ніва» — гэта 12 старонак інфармацыі і камэнтароў пра падзеі ў Беларусі і съверце штотыдня, гэта паўнакроўная беларуская культура, гэта жывы голос незалежнага беларускага грамадства. Аўтары і чытачы «Нашай Нівы» разам твораць краіну.

Падпісны індэкс 63125. Падпіска на 1 месяц каштует 929 рублі. Для менчуку на шапік «Белсаюздруку» — 760 рублі. Падпіску на «НН» прымаюць на любой пошце, у многіх шапіках «Белсаюздруку». Менчукам вельмі зручна падпісвацца «на шапік» — таніней, і газету можна забіраць у панядзелак.

**ПАДПІШЫСЯ САМ, ПАДПІШЫ СУСЕДА
ДЫ СУСЕДНЮЮ ШКОЛУ!**

МЕНСК

400 гадоў таму

Гісторыя штодзённага жыцця
століцы, рэканструяваная Вольгай
Бабковай паводле судовых запісаў

Старонкі 8—10.

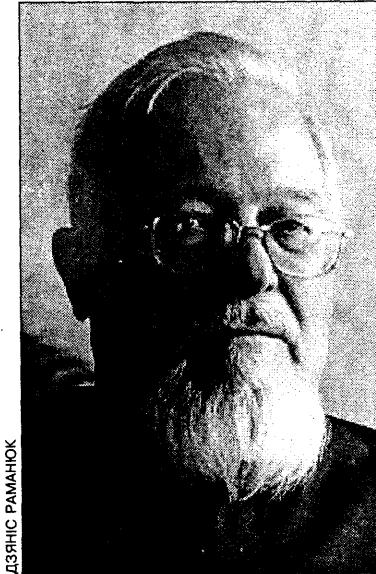
ВЕЛІКОДНАЕ ПАСЛАНЬНЕ

апостальскага
візитатара для
беларусаў-каталікоў
Усходняга абраду
а. Аляксандра
Надсана

“Калі Хрыстос не ўваскрос, дык марная вера, і вы застаецеся ў сваіх грахох” (1 Кар 15:17)

Гэтыя слова, напісаныя сьв. Паўлам хутка пасыля першага Вялікадні — Уваскрасенія Хрыста, — застаюцца ў сіле сёньня, калі мы съвяткуем першы Вялікдзень у трэцім тысячагодзьдзі. У гэты дзень мы прыгадваем перамогу над съмерцю жыцця ў асобе Ісуса Хрыста, які, як кажацца ў літургічных съпевах, “памёр як чалавек, і ўваскрос як Чалавекалюбец”, узняўшы сабою людзкую прыроду, якую Ён прыняў Уялікдзень — гэта аднаўленне чалавека ў Богу праз Ісуса Хрыста. Дыяния толькі чалавека, але ўсяго съвету, усяго стварэння, якое, як добра сказаў сьв. Павал, “нецирлівачака... у надзеі, што і яно будзе вызвалене зь няволі тленишчы, каб удзельнічаць у свабодзе і славе дзяцей Божых” (Рым 8:20-21)

Псалміст кажа: “Нябёсы пяюць славу Божую, пра творы рук Ягоных расказвае небасхіл” (Пс 18:1). Адным з вынікаў адыходу чалавека ад Бога была страта ім пачуцьця павагі да Божых твораў. Ён забыўся, што ў Божым пляніе кожны твор мае сваё месца і прызначэнне, сваё годнасць і сваім існаваньнем нагадвае нам пра велич Божую. Страціўшы павагу да тварыння, чалавек, замест таго каб

карыстацца імі разумна паводле задумы Божай, пачаў выкарыстоўваць іх для сваіх самалюбных мэтаў, не зважаючы, як гэта адбываецца на іншых і на ўсім асяроддзі. Таму маем вялікія наяўчасці, выкліканыя самімі людзьмі. Беларусам, якія адчулы на сабе вынікі Чарнобыльскай катастрофы, на трэба ётага тлумачыць.

Для айцоў царквы Уваскрасенія Хрыстова было здарэннем касымічнага значэння. Не бяз слушнасці яны называлі яго новым актам тварэння.

Вялікдзень неразыдзельна звязаны з асобаю Ісуса Хрыста. Хто ж Ён такі: ёсьць людзі, гатовыя прызнаць Яго як вялікага настаўніка, заснавальніка этична-рэлігійнага вучэння, магчымы, аднаго з найбліз дасканалых сярод многіх іншых падобных вучэнняў, але нічога больш. Яны зводзяць Хрыста да чиста людзкага ўзроў-

ню. Уваскрасеніе Хрыста для іх мае сэнс, і яны адкідаюць яго або імкнуща даць яму свае тлумачэнні. Усе яны не даюць задавальняючага адказу, бо не баруць пад увагу, што Уваскрасеніе займае цэнтральнае месца ў эвангельскіх аповедах. Жыццё і дзейнасць Хрыста на зямлі трацяць сэнс без Уваскрасення, якое было іхнім завяршэннем. Святыя Павал разумеў гэта вельмі добра, калі сказаў: “Калі мы толькі ў гэтым жыцці спадзяемся на Хрыста, то мы больш за ўсіх іншых людзей годныя літасці” (1 Кар 15:19)

Хрыстос не хаваў таго, кім ён ёсьць і якай Ягонай мэта на зямлі. То, што Ён казаў, было непрымальнім для духоўных настаўнікаў народу, сярод якога Ён жыў і дзейнічаў. Ня ў змозе даць Яму адказ, яны вырашылі зынічыць Яго, прымяняючы фізычную сілу. Крыжовая съмерць была лягчынным вынікам іхнага стаўлення да Хрыста. Ня ведаю, ці яны ўсьведамлялі сабе, што іхня перамога была ў сапраўданасці паразай. Ужыўшы фізычную сілу супраць Хрыста, яны паказалі сваю духоўную слабасць, няўпэўненасць у праўдзівасці ўласных пераканаńняў і страх перад тым, каб іншыя не даведаліся праўды.

Фізычная сіла — зброя слабых. Хрыстос на меў патрэбы ў фізычнай сіле і адмовіўся ўжываць яе наставаць на сваёй абароне. Ён быў моцны перакананынем праўды таго, што ён казаў і рабіў. Ён ведаў, што праўда пераможа, што не мельга схаваць, як не мельга ўтрымаць ў магіле таго, хто сказаў пра сябе, што Ён “Дарога, Праўда і Жыццё”.

Дык хай жа гэта Велікоднае съвята ўзмоцніць нашу веру ў канчатковую перамогу праўды і наядзе ў новае, поўнае жыццё ў Хрысьце Ісусе, Госпадзе і Збаўцы нашым.

ХРИСТОС УВАСКРОС!
Вялікдзень 14.04.2001
а. Аляксандар Надсан

з усёй краіны

Прэмія Беламу

11 красавіка ў Менску, у памяцкенні Беларускага ПЭН-цэнтра, адбылася цырымонія ўзнагароджання новага ляўрата прэміі імя Францішка Багушэвіча. Паводле рашэння журы, сёлета яе атрымаў Алесь Белы за книгу «Хроніка Белай Русі. Chronicum Russiae Albae». Нарыс гісторыі адной географічнай назвы», што была выдадзена ў 2000 г. у бібліятэцы «Беларуская гісторычна-агляду». На прэмію прэтэндаваў таксама Рыгор Клімович, які выдаў у 1999 г. у сэрыі «Архіў найноўшых гісторый» книгу «Конец Горлага». Толькі дачасная смерть аўтара перашкодзіла ўзнагародзіць яго.

Алесь Белы

Б.Т.

Страшны чалавек!

Магілёўскае ўпраўленне Дзяржкамітету фінансавых рассясьледаваній узбудзіла крымінальную справу супраць начальніка падатковай інспекцыі Хоцімскага раёну. Падазронаму інкраймінцуца крадзеў 7 тонаў асфальтабетонай сумесі, выкарыстаныя чужой працы пры распіловаць драўніны і іншыя злоджываніні.

Перагрузка

На 10 мэтраў разъляцеліся асекікі шыбы ў вініку выбуху ў адной з кватэраў на першым паверсе пціціварховага дома ў Баранавічах. Прывычай інцыдэнту стаў самагонны апарат, які папросту на вытырываў перадвейкоднага падвышэння аб'ёмаў вытворчасці. На шчасце, ніхто не пацярпеў. Самагоншчык ашрафаваны.

Маскоўскія звяры

11 красавіка ў Горадні распачаліся гастролі Вялікага маскоўскага цырку звяроў з праграмай «Гэтыя забаўныя жывёлы». Москвічы

дадуць 10 прадстаўленняў. У праграме — мядзведжа шоў, атракцыён «Афрыканскі леапард на свабодзе», гіганцкія ўдавы, пітоны, кракадзіл.

Мой мілы таварыш...

3 16 красавіка адновядца рэгіянальныя паветраныя зносіны паміж Гомелем, Менскам і Горадніем. Пералёт з Гомеля ў Менск на самалёце АН-24 будзе каштаваць 10 тыс. рублёў, у Горадні — 19,5 тыс.

Паводле БелаПАН

навіны гаспадарскія

Чаканьне далярай

Ходзяць чуткі, што з 1 траўня ў Беларусі можа адбыцца чарговая падвышэнне «мінімалкі». Упершыню заява аб неабходнасці значна росту сярэдняга заробку прагучала летасць увесень, калі нават афіцыйная статыстыка съведчыла, што 40% насельніцтва бракуе грошай на элементарныя патрабы.

Адразу павялічыць заробкі не атрымалася — летасць са стратамі спрацавала амаль палова падпрыемстваў і трох чвэрці калгасаў і саўгасаў — не было адкуль здаўшы неабходныя сродкі. Тады і зьявіўся «праект Кабякова»: вытворцы пачнучы атрымліваць па 100-даляравай купоры штотমесціку ўжо ў жніўні, а бюджетнікі — пры

спартовы тыдзень

Хуліганы ды шчасце

На мінулым тыдні распачаўся наш 11-ы футбольны чэмпіянат. Разам з гульцамі з зімовага ана-біёзу выйшлі футбольныя хуліганы. У Наваполацку мясцовыя залі-затары пабілі з менскім «тарэ-донамі» ды закідалі камяніямі аўтобус менскай каманды, якая звязвала адтуль З ачкі.

Між тым FIFA выдала новы рэйтынг 203 зборных краінаў съвету. Беларусы, дзякуючы кіеўскім нулям ды ўзаемаразуменію Васілюка са «штангай», узняліся ажно на 11 радкоў (з 99-га на 88-е!). Вясна — расцем.

Тым часам хакеісты навастрылі канькі ў Нямеччыну на чэмпіянат съвету. У двух таварыскіх гульнях з расейскім «Тарэдзам» беларусы ўспомінаюць навуку перамагаць, расклавы госьцікаў 5:2 ды 6:2. На чарзе аўstryякі ды латышы. А 28 красавіка — першая гульня хакейнага мундываю супроць чехаў.

Гарадзенскія баскетбалісты ат-

рымалі шанец патрапіць на фінальны турнір Чэленджэра Паўночна-ўсходніх баскетбольных лігі. Расейцы ды немцы, якія законна выигралі сабе квіткі, адракліся ўздэлу. Адны з-за адсутнасці грошей, другі — часу. Прышло шчасце і нашу хату. А ў нас і грошей, і часу!..

Богусь Біятлянёнак

Už jste doma
у Горадні

22 красавіка ў Горадні — канцэрт гуртоў з Чэхіі MCH band, Echt! і фантастычнага Už jste doma. А 19-й у канцэртнай залі «Горадня».

Сустрэча з Сільновай

Паэтка Людка Сільнова, даўняя аўтарка «НН», прадстаўіць сваю новую книгу «Зеленавокі воі і іх прыгажуні» 17 красавіка а 17-й у кнігарні «Кніжны съвет» (пр. Машэрава 51).

Затрыманьні за тыдзень

У Віцебску Віктар Шляхцін, Юрэс Корбан і Кацусь Смолікаў былі затрыманы за ўздел у несанкцыянаваным пікёце пратэсту супраць затрымання Вячоркі. У Гомелі сябру КХП-БНР Уладзіміра Старчанку і Алесю Кацапаву ўкаралі штрафам 35 мінімалак за арганізацыю пікету 25 сакавіка. Малада-фронтаўці Дзяніса Налібака і Івана Ташэвіча затрымалі ў Менску за ўздел у кіліўм з Лукашэнкі пэрформансе. У Віцебску міліцыя шукае організатораў святкавання 25 сакавіка і складае пратаколы на актыўіст-пазнанікоў Уладзімера Плещанку, Вольту Кладову і Пятра Сарапену.

Фестываль
«Залатагорская ліра»

Залатая Горка заўжды была месцам, прыцягальным і для Бога, і для людзей. Цяперашні залатагорскі касцёл быў збудаваны ў 1861 г. Гісторыя захавала імёны людзей, якія зрабілі найбольшыя ахвяраваныні на будоўлю: Сымон Леанович, Ігнат Лясковіч і Антаніна Камінскай. Іхнімі намаганнямі паўстаў храм, а для званіцы адлілі чатыры званы: «Браніслав» (вагою 1 пуд), «Стэфана» (8 пудоў), «Леанарда» (53 пуды) і звон з надпісам «Року Пансага 1799» (80 пудоў). У касцёле было чатыры алтары (адзін з іх — съв.Роха з драўлянай цудатворнай статуяй), а інтэр'ер быў вытырываў ў стылі неаготыкі. Галоўным упрыгожаннем быў 14 выяваваў з мазаічнае масы, ахвяраваныя ў 1905 г. мужам і жонкай Янчэўскімі. У тым жа годзе намаганнямі кс. Гашынскага ў касцёле быў ўсталяваны паўстажковыя арганы з дэзвюма клявіятурамі і пэдалямі. Той інструмент быў зроблены на замову ў віленскай фірме Астрамецкага, меў 18 галасоў ды 7 рэгістраў, а аформлены быў у гатычным стылі. Куды падзеліся тыя арганы ў страшныя гады бальшавіцкага тэрору, невядома. Як і начынне, абразы і статуі. Растворыўшыся і труны фундатараў і дабрадзеяў храму: Сымона і Юзэфы Леановичаў, Барбары Сабецкай, Ігната Лясковіча, Стэфани Гашынскай, спадароў Пацейкі, Нарэйкі ды

Марцінкевіча — што былі пахаваны ў сутарэннях. Спляжылі бульдозэрамі надгробкі на храмавых могілках... Аднак, нягледзячы на гэта, касцёл поўніў свою місію да 1937 г. Падчас апошніх вайны ў ім згарэў дах, але вернікі сваім сіламі аднавілі старую съявітвіну. Але савецкая ўлада забрала яе ў іх, і касцёл падзілі разбураўся.

Адное шчасце, што на савецкіх ашшарах запанавала нечаканая мода на арганыя канцэрты. На пачатку 1980-х Міністэрства культуры з надзвычайнай энергіяй узялося за рэстаўрацыю касцёлу, усталявала новыя арганы ческае вытворчасці, а ў сутарэннях, дзе раней спачывалі труны, пабудавала гардероб для слухачоў. 1 чэрвеня 1984 г. у блойі съявітвіні адчынілася зала арганнай і камэрнай музыкі. А з пачаткам распаду

бальшавіцкага імпэрыі вернікі адваявалі съявітвіну сабе. Але каталікі ўлічылі інтарэсы Філярмоніі, якія па-ранейшаму ладзілі танцэрты.

Зрэшты, які так даўно ў касцёле паўсталі, так бы мовіць, собсця філярмоніі. А спрычыніўся да гэтага малады арганіст, таленівіты кампазытар з кансэрваторскай адукцыяй Віктар Кісьцень. Музычнае таварыства «Ліра» пры касцёле Найсвятыя Тройцы — бадай, адзінай у горадзе цалкам дабрачыннай канцэртавай арганізацыяй. Аднак, нягледзячы на свой статус, яна двойчы ў год — на Хрыстове Нараджэнне і на Вялікдзень — ладзіць у памяшканы касцёлу прыгожыя музычныя фэсты. Велікодны фэстываль, які сёлета атрымліваў ўжо другі раз, носіць назыву «Залатагорская ліра». Праўду кажучы, назва гэтая крыху дзіўнаватая для фэстывалю духоўнае музыкі. Но ліра — у тым выглядзе, як яна намаліваная на эмблеме таварыства — інструмент паганска-прынадлежны Арфэю ды Апалену. Аднак існуе яшчэ й беларуская ліра — сяброўка і спадарожніца съляпых жабракоў, што бадзяліся з вёскі ў вёску, праца-ведуючы Эвангельле і съпявакоў псалтым. Гук той ліры быў тужлівы і працяглы, як палаівы шлях. А іграли на ёй, варочакоў дзяржаль-

ну, якай запускалі ў дзеяньне адмысловы колавы мэханізм. Калі верыць нашаму паэту Ўладзіславу Сыракомлю, дык вясковыя лірнікі былі людзім бескарысцільнымі ды пабожнымі, зусім як цяпрашнія «фэстывальшчыкі».

Адметнасцю фэсту, які распачынаецца сёняні, і дўёўжыцца да 29

красавіка, будзе нязмушанае сусідаванье каталіцкае, пратэстанцкае і праваслаўнае музыкі. Каталіцкая і праваслаўная музычныя стыкі будуць суседнічыць нават у межах той самай імпрызы, бо амаль у кожным канцэрце будзе ўдзельнічаць некалькі музычных калектываў — прафэсійных і аматарскіх, касцельных і савецкіх. Галоўныя імпрызы фэстывалю пройдуть 16 ды 18 красавіка а 19-й, 22 ды 29 красавіка а 16-й. Уваход, зразумела ж, вольны.

Юлія Андрэева

Перамога над ідыштызмам

*Калі апазыцыя не прайвіць
самастойнасці, Лукашэнка выйграе
выбары з разгромнай перавагай*

Улады злавілі чэскага шпіёна... Мяркуючы з рэпартажу БТ, ён спаў на голым матрацы не па месцы рэгістрацыі. Аднак гэта, напэўна, яшчэ не вянец ідыштызму сёлетнія прэзыдэнцкай кампаніі. Яшчэ ж усё лета наперадзе, а мой восень... За адны апошнія тыдні ўжо было ўсякага. Лідэры апазыцыі на судзе па-рэнгацку даказвалі, што яны не былі арганізатарамі Дня Волі. КНГ АБСЭ аўбінала апазыцыю ў падрыхтоўцы байкоту выбараў. Лукашэнка запатрабаваў давесці заробак да 100 даляраў, а апазыцыя спрабавала даказаць, што ён псыхічна хворы. Лукашэнкаўскі парламэнт ратыфікаў антыканстытуцыйна пагадненне аб адзінай валіце — абы атрымаць пару дзясяткаў мільёнаў даляраў крэдыту. Моладзеўская арганізацыя змарнавала сілы на бязглаздых штодзённых пэрформансах, недастойныя, зняважлівыя для тых, на каго яны разылічаныя. Такое ўражанне, што ў апазыцыі перасталі «адчуваць» свой народ.

Здаровы розум пачуваемца сядод гэтае мітусыні сіратою, якую Бог любіць, толькі долі не дае.

Лукашэнка хоча выйграе выбары з разгромнай перавагай, каб нікто не паставіў пад сумненне правамоцнасці ягонаў улады ўсе наступныя пяць год. Таму ён не задавальняеца ўтрыманнем статус-кво, а хоча падчас кампаніі ўзмінчні кантроль над краінай. Ягоны штаб мае ясны сценар практы з апазыцыяй. Ён хоча выставіць профі Лукашэнкі самага адъёзданага кандыдата (у Рэспублікі Беларусь, 2001 год. Ты сядзіш і читаеш газету — вельмі хочацца ведаць, калі, нарашце, у краіне скончыцца гэтыя калхоз. Дастала. На пытанье "Хто вінаваты?" можна не адказваць: усе ведаюць, хто. А пытака "Што рабіць?" і ўвогуле запішне. Вядома, што: зрабі прэзыдэнта!

Лісты ў рэдакцыю

Зрабі прэзыдэнта

галоўны дэвіз
перадвыбарнае
кампанії

"Маладога Фронту"

Беларусь, 2001 год. Ты сядзіш і читаеш газету — вельмі хочацца ведаць, калі, нарашце, у краіне скончыцца гэтыя калхоз. Дастала. На пытанье "Хто вінаваты?" можна не адказваць: усе ведаюць, хто. А пытака "Што рабіць?" і ўвогуле запішне. Вядома, што: зрабі прэзыдэнта!

Увогуле, зрабіць прэзыдэнта пад сілу толькі ўсюму **маладому фронту** — 1,5-мільённаму пакаленню выбараўцаў 18—30 гадоў. Толькі мабілізаванае адзінным фронтам моладзь зможа супрацьстаяць рэжыму, даць ад 20 да 30% галасоў за дэмакратычнага кандыдата па ўсёй краіне і адстаяць перамогу на плошчах.

Калі ты ўсяюся **рабіць прэзыдэнта** — пачынай з **самога сябе**. У хвіліне размоваў, раздачаў, сустрэчаў ты сам мусіш быць ягоным вобразам. Ты мусіш мець гэтую ж разважлівасць і стрыманасць, такую ж спакойную сілу, якую табе хацелася б бачыць у лідэра Беларусі. Ты мусіш усміхніцца, адкрыта глядзець у очы і **любіць** усіх гэтых людзей — толькі тады твае простыя слова будуть пераварочаць душы. Збыры ўсё саме лепшае, што ў цябе ёсьць, — з гэтага можна зрабіць прэзыдэнта.

Ты мусіш зрабіць прэзыдэнта, зъбіраючы подпісы за дэмакратычнага кандыдата. Табе будуть адчыніцца дзіверы кватэру, тайны маленікі замкнёных съветаў, чалавечыя лёсы і

бы ні скончыліся сёлетнія выбары, беларушчына — а значыць, і Беларусь — выйдуць зь іх па старатамі. І ад тыхі думак хochaцца, каб пяць засталых какафанічных месцаў як найхутчэй скончыліся.

У пошуках паратунку міжволі звязваецца да сэрбскага досьведу. Не, не да тактыкі сэрбской апазыцыі, якой не скапіюш з-за адсутнасці незалежных СМИ, дэмакратычных муніципалітэтаў, свабодных універсytетаў і, самае галоўнае, сфармаванае нацы. Да съветапогляду пераможнае сэрбскае дэмакраты: Каштуніца ў часе кампаніі даказаў і сваю адданасць нацыянальнай сэрбской традыцыі, і сваю незалежнасць ад югаслаўскіх Вікаў ды Драшкавічаў. Народы плебісціць толькі ўхваліў гэта.

Карэнная праблема беларускіх дэмакратычных палітычных сілаў — у іх беднасці, а значыць, залежнасці, імкненыі апярэдзіць жданыні любых выпадковых ці невыпадковых спонсараў і капіявашца, капіявашца. Вырашыць гэту праблему незалежнае беларускае грамадства можа толькі адным спосабам — трэба самім фінансаваць сваіх палітыкаў, болей ахвяраваць грошай на іхнюю дзейнасць. Тады палітыкі ня будуць сълепа несыці дары на ахвярнік бога-Пуціна ці бога-Шарпа, і ўху хуценька адновіца і «пачаўцце ўласнае народу», і «пачаўцце ўласнае реальнасці», і самастойнасць.

Калі апазыцыя не пераадоле комплексу грантасоса, насы спадзіванын зноў скончыцца на ўлётках, якім нікто ня верыць, і трывомфальна сустрэчы Пуціна з Лукашэнкам за тыдзень да выбараў. А год увойдзе ў гісторыю як «ідышткі».

Барыс Тумар

Міхал Плавец, прадстаўнік чэскай фундацыі "Чалавек у наядолі" ў Беларусі, быў затрыманы і дэпартаваны з нашай краіны. А яшчэ плядаўна М.Плавец (на фота справа) удзельнічыў у турніры па даміно "Забі казла" і ў многіх іншых сур'ёзных і жартайлівых акцыях апазыцыі. За гэта і пагарэй...

Улады рыхтуюць новыя паказальнікі дэпартатаў, якія маюць адпaloхаць грамадства ад назірання за выбарамі. З гэткімі метамі ў суботу затрымалі ўдзельнікаў сэрбска-галяндзка-швэдзка-беларускага сэмінару «Студэнцкае самакіраванне» ў Менску.

прэзыдэнт — 2001

Як Вы ацэньваеце ход перадвыбарнае кампанії на мінулым тыдні?

**ЮРАСЬ БУШЛЯКОУ,
мовазнаўца:**

Чацьвёрта апазыцыйных кандыдатаў заявлі, што на наступным тыдні яны афіцыйна абвесьцяцца сябе адзінай камандай, а напярэдадні выбараў згрутуюцца вакол аднаго з кандыдатаў. Аслабівае навіны ў гэтым няма. Трэба паглядзець, што будзе праз чатыры-пяць месяцаў.

Цяжка меркаваць, ці здолее Ганчарык гуляць паводле правілаў КРДС. Ён наслухаўся розных экспэртаў ды сацыёлягай, якія кажуць, што незалежны кандыдат мае больш шанцаў, чым прывязаны да нейкай апазыцыйнае партыі ці структуры, кшталту КРДС.

Што тычыцца заявы Віка, нібыта аб'яднаная апазыцыя рыхтуе не выбары, а байкот, ды аўбяржэння гэтае заявы Каардынацыйнай Радай, ды абодва бакі папросту абліяніяся меркаваннямі. І Назіральная група АБСЭ, і КРДС улічваюць такі варыянт разыўцца падзеяў, як байкот.

Звесткі пра тое, што выбары адбудзяцца 23 верасьня, таксама ня дужа сэнсацыйныя. Пра тое, што выбары пройдзяць у другой палове верасьня ці ў каstryчніку, Ярмошына казала ѹ пару месцаў таму. Наўрад ці можна чакаць іншага сценару.

Запісаў Але́сь Кудрышкі

АПЫТАНЬНЕ "НН"

За каго Вы прагаласавалі б на прэзыдэнцкіх выбараў?

Пад якім дэвізам мусіць ісьці на выбары кандыдат, за якога Вы прагаласавалі б?

За якую партыю Вы прагаласавалі б на парлямэнцкіх выбараў?

Калі б зараз стварылася новая аб'яднаная кааліцыя апазыцыі, як яна, па-Вашаму, мусіць называцца?

**Выражце гэтыя бюлетэні і дашлеце ў рэдакцыю "НН":
220050 Менск а\с 537 "Апытацце "НН".**

Інтарэсы капіталу

Нядайшнія візіты ў Менск прэзыдэнта Расейскага Саюза Прамысловуця і Прадпрымальнікаў Аркадзя Вольскага і старшыні Федэрации Незалежных Прафсаюзаў Расеі Уладзімера Шмакава былі ацнененія па-рознаму.

Мяркуючы па паблажлівых хара^кт^{ар}ыстыках, якія дазваляў сабе Вольскі ў адрас беларускіх уладаў, ён асабіста гатовы да розных варыянтаў развязцяцыя сітуаціі ў Беларусі. Па словах Вольскага, рана ці позна і ў Беларусі зъявіцца свае алігархі (нельзя выйти ізмагната). У якасці прыкладу ён падаў Кітай, дзе, паводле афіцыйных звестак, ужо цяпер — 27 алігархаў. І гэта пры кіраунічай ролі Камуністычнай партыі. Вядома, такія настроі маскоўскага госьця ўзрадаваць афіцыйныі Менск не маглі. Лукашэнка разумее, што камлі лепшыя беларускія прымысловыя аб'екты апынуцца ў руках жорсткіх алігархаў, дык ягона му самаўладзьдзю прыйдзе канец. Мяркуючы па многіх прыкметах, непакой з нагоды разнастайных сувязяў расейскага капітулу з патэнцыйнымі кандыдатамі ў прэзыдэнты Беларусі ў Лукашэнкі зас- стытуцыі, які прадугледжвае перадачу ўлады кірауніку ўраду на час правядзення перадвыбарчай кампаніі, калі кіраунік дзяржавы зарэгіструеца ў якасці кандыдата. Адкінутая рэфэрэндумам Канстытуцыя 1994 году такой нормы ніколі не мела. Дарэчы, аніякіх абмежаваньняў адносна прэм'ер-міністра беларускія законы не прадугледжваюць. Маецца на ўвазе патрабаваныя нарадзіцца і 10 апошніх гадоў жыць у Беларусі. Так што на гіпатэтычны пераходны прыяжджаючы абрачніца новага прэзідэнта, цалкам легітымным кірауніком краіны можа быць і прэм'ер-міністар.

У беларускім вэктары расейскай палітыкі заўважна стала праяўляцца ўвага да прафсаюзнага руху, у прыватнасці, да Фэдэрацыі Прафсаюзаў Беларусі. Праявай адкрытай салідарнасці з ФПІР стаў візит у Менск старшыні ФНПР У. Шмыгаль.

У сваім апошнім пасланьні свай-

Чэхі скардзяцца ў суд, туркі – у генштаб

Агляд падзеяў у Цэнтральнай і Ўсходній Еўропе

На пачатку тыдня сабралася міжнародная кантактавая група ў справах былой Югаславії. Міністры замежных спраў ЗША, Вялікабрытаніі, Нямеччыны, Францыі, Італіі і Pacei абвясцілі, што пытаныне выдачы Мілошавіча не тэрміновае, асудзілі дзеяньні харвацкіх нацыяналістаў у Босні-Герцагавіне, падтрымалі тэрытарыяльную цэласнасць Македоніі, заявілі, што будучыя выбары ў Косаве – гэта ня выбары нейкай косаўскай улады. І не ўхвалі імкненія Чарнагорыі выйсці зъ Югаславіі.

Сэрбскія ўлады з разуменiem ставяцца да права чарнагорцаў на самавызначэнне. Прэм'ер-міністар Сэрбіі З.Джынджыч аўбяўсьціў, што "жыхары Чарнагоры павінны самі вызначыцца, у якой дзяржаве яны хочуць жыць".

Была бўғарски цар Сімён II мае добрыя шанцы перамагчы на парламэнцкіх выбарах 17 чэрвяна. Сёньняшні правацэнтрыстыкі ўрад Івана Костава за час сваёй дзейнасці ўзмацніў сувязі з NATO (хаўрус ужо атрымаў дазвол на неабмежаваны доступ да тэрытоўры краіны), распачаў перамовы з Эўразійззам (з аўторка бўғары могуць бязь візаў ездзіць у краіны Шэнгенскага пагаднення), правёў шраг рэформаў. Бўғарыя з агтымізмам глядзіць у будучынне.

У 1943 г. шасьцігадовы Сім'яно паслья съмерці свайго бацькі Барыса III фармальна ўжо кіраваў краінай, пакуль у 1946 г. усю царскую сям'ю ня выгналі з краіны камуністы. На чужыне (у Гішпаніі) цар зрабіўся ўдалым прадпрымальнікам. Зноў наведаць былыя ўладанні атрымалася толькі ў 1996 г. З тae пары кожнае ягонае зьяўлененye ў Баўгарый віталі на-тоўпы людзей, хаяць вяртання да

му парламенту, зачытаным А.Лукашэнкам у ніжнай палаце 10 красавіка, практычна ня ўзгадвалася Расея. Гэты факт быў адзначаны многімі назіральнікамі. Як і слова аб ідэалагічных дывэрсіях ня толькі з боку заходніх, але й некаторых расейскіх СМІ. Відавочна, што робіцца спробы нагнітаць атмасфэры асаджанай крапасці. Так прасцыці кіраваць і кантраляваць сваіх васалаў. Але пры гэтым як бы не заўважаюцца реаліі. А яны заключаюцца ў тым, што пучніскае кіраўніцтва абвясціла палітыку прыярытэту сваіх нацыянальных інтэрэсаў адносна ўсіх без выключэння краінаў сьвету. А сёняня гэтыя нацыянальныя інтэрэсы супадаюць з інтэрэсамі буйнога расейскага капитала. Зыягонай дапамогай Кремль дамагаеца заваёвы эканамічных вагароў сваіго ўпльыву. Беларускі вэктар палітыкі напаўняеца менавіта такім зъместам. На думку экспертаў, усе папулісцкія заклінаныні А.Лукашэнкі аб тым, што ён не дапусціць жаданай для расейцаў прыватызацыі, беспэрспектывныя. Як і створаная ім систэма ўлады,

Раман Якаўлеўскі

ВОДГУК

Пра БССР і фундамэнталістаў

Ваша газэта адзіная, якую я чытаю рэгулярна. З апошніх матэрываляў моцна ўрэзілі артыкулы Алеся Чобата, асабліва першы зь іх, пра БССР. Вялікі яму дзякую! Гады са тры я чакаў, пакуль пра гэта хто-небудзь напіша. На жаль, ня ўёс чытачы газэты ўварваньне басаеўцау у Дагестан і выбухі ў Маскве (ФСБ тут ні пры чым - паглядзіце, што робяць ірляндзкія, басконскія, курдзкія і інш. тэарэсыты). Басаева ня могуць злавіць, бо ён патрэбны як правакатар.

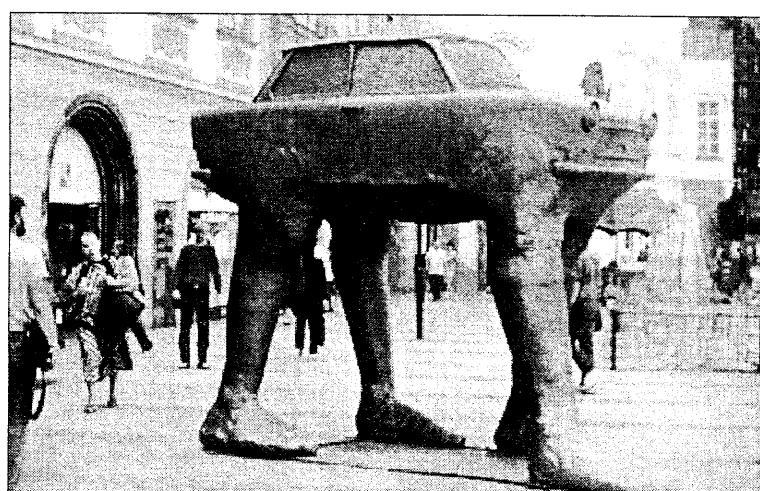
аказаліся падръхтаванымі да такіх высноваў. Напрыклад, спн. Алеся Чунь зь Менску. Беларусь сέньня - вясковая, традыцыйная, і, як гэта ні горка, спараду́дным як прадстаўніком зъўляеца ППРБ, а ня мы з вамі, шаноўная спн. Алеся. І спатрэбіца яшчэ адно- два пакаленны, каб беларусы сталі нацыял, а ня "тлумам".
Даречы, начавшы з іх членства

Дарэчы, хацелася б крыху падпіравіць сп. Чобата. Тэрмінам, якімі ён карыстаеца, існуюць навуковыя адпаведнікі: "клан кланаў" - гэта "народнасьць" (тып этнічнай супольнасьці, які папярэднічае нації). Беларусы народнасьць, якой падаравалі дзяржайнасьць.

жылдам жадеси күндеңдер. Ошо интэрпретация падзея миңе часама раздражняе. Выкликәе зъдзіўленын падтыримка ісламскага фундамэнталізму. Трэба адрозніваць чачэнскі нацыяналізм і чачэнскі вахабізм. Чачэнская нацыяналісты выйгрылі першую вайну з Расеяй і адваявалі незалежнасць Радзімы, а вахабіты фактчычна прайгралі другую вайну. Вахабіты дзейнічаюць на руку Расеі, бо дыскрэдитуюць ідэю чачэнской незалежнасці. Расея тактычна правільна зрабіла.

Сёння цяжка больш-менш дакладна вyzначыць ня тое што нацыянальны склад, але і колькасць насельніцтва Аўгустану, бо за гады вайны краіну пакінулі сотні тысячай уцекачоў. Толькі ў Іране іх каля двух мільёнаў. Аўгустан да сяньня ў многім застаецца краінай плям'янаў, але палітыку вyzначалі ў асноўным дзяве сілы – таджикі і пуштуны, а не якія нурыстанцы. Каб легчы

а не які нұрыстанцы. Каб лепши зразумең кесәнафобио не-пуштунау, прывяду гісторыю, якую распавёй мне сыйбар, былы вучань Ка бульскага ўнівэрситету. Студэнты-таджыкі бразгалі каменчы-камі ў бутэльках, крычучы яму “Вось яна, ваша пуштунская мова”. Але гэта прыватнасць.

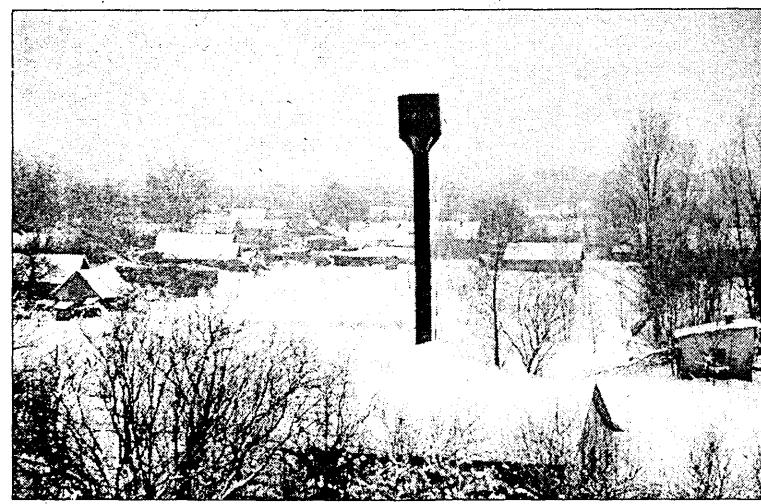
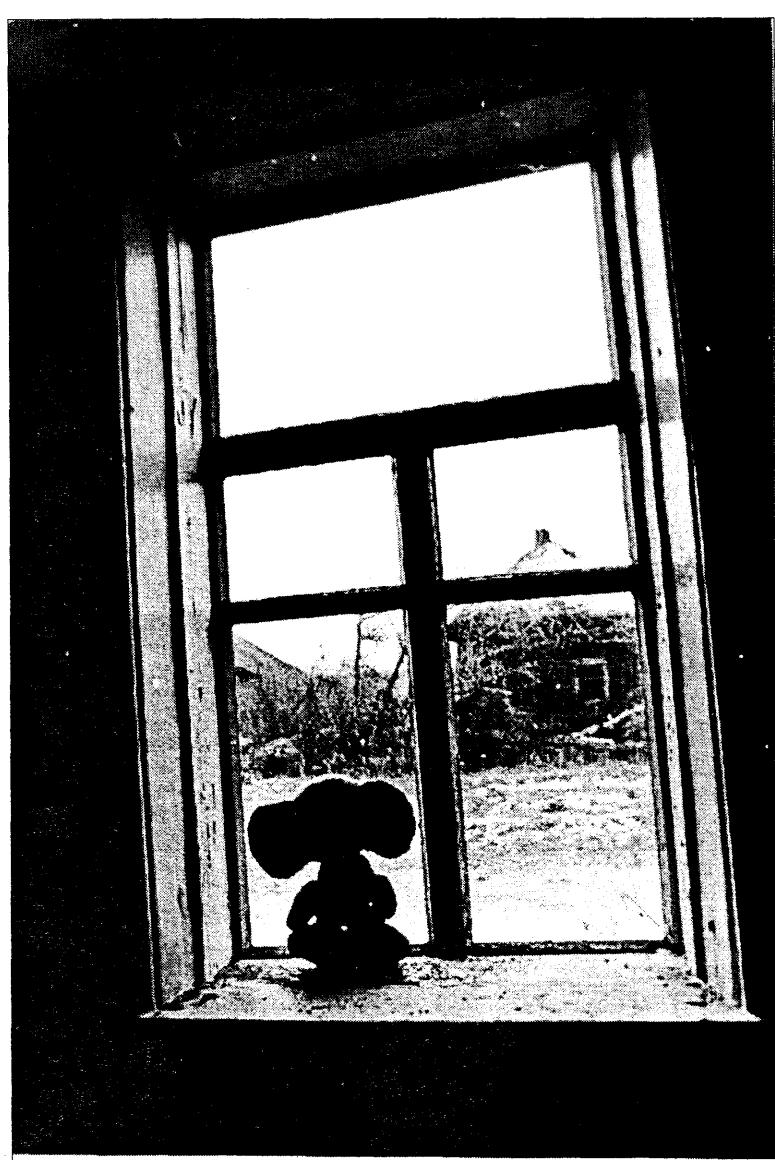

Прага

© PDF: Kamunikat.org 2011

© Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2011

БАНАЛЬНАЕ ЗЛО

У нас часта наракаюць, што "Беларусі ня ведаюць у сувеце". Маўляў, "прыехалі мы ў

Гішпанію, падарылі матрошки, дасталі гарэлку, выпілі, кажам: "мы зь Беларусі", а гішпанцы цвердзяць сваё: "О, Русъя", і нікія гісторыка-палітычныя даведкі не дапамагаюць". Гэткае зацятае нежаданне заўажаць нашу самабытнасць бязъмерна раніць нашага чалавека. Як так? Чаму нас прымаюць за гэтых расейцаў?

Анатоля Кляшчука ніхто нідзе й ніколі не прымáў за фатографа з "Русы". Тыпажы ня тыя, пейзажы? Іншыя краявіды, іншыя твары? Але кожны скажа: не, пацяны, гэта не Рэзань, не Масква і не Хахлама.

У Кляшчука нейкі прыродна беларускі погляд на сьвет. У рэдакцыі "НН" — сотні і тысячаў Анатольевых здымкаў з новых і старых калекцыяў. Мяне заўсёды зъдзіўляла, чаму Нямеччына ці Украіна на ягоных здымках выходзяць такія бясколерныя і безаблічныя. Усё, што не беларускае, яму папросту неікавае. Не касмапалітычны і не ўнівэрсальны ён фатограф. Адно гэта робіць ягоную фатаграфію крайне цікавай.

У якім кантэксьце працуе Кляшчук, прынцыпова газетны, а не салённы фатограф? Большаясьць ягоных сучаснікаў усё жыццё старанна ўнікала беларускай эалінісці, рэтушавала або размазвала яе. Нехта працуе ў жанры історыи. Хтосьці — съёбу, і гэта надзвычай модна апошнім часам. Так, сярод апошніх здымкаў, зъмешчаных на Інтэрнэт-сайце найбуйнейшай беларускай фатаслужбы — фонду IREX-Promedia, былі выстаўленыя "Выміял з савецкай сымболікай у кабіне грузавіка", "Мэханізатар Віктар Шамко выпраўляе дробную паломку сеялкі, калгас «Вузьдзенскі» (12 здымкаў), "На звалцы ў прыгарадзе Койданава спальваючы падарпелы ў часе нядзядынага пажару на тутэйшым ільнозаводзе і непрыдатны для далейшага выкарыстання лён. Разам зь ім гарыць многа недапілкай драўніны з тутгайшай піларамы", "Святочны стол", "Кучынскі, дырэктар Дэпартамэнту па гуманітарнай дапамозе, адказвае на пытанні журналістаў у часе прэс-канфэрэнцыі «Маючае адбыцца ўступленне ў сілу Дэкрэту «Пра некаторыя меры па ўдасканаленіі парадку атрымання і выкарыстання замежнай бязвыплатнай дапамогі», "Паджылья кабеты выбіраюць на базары прахаладжалінія напоі", "Савецкая сымболіка на сцяне старога дома, Вузда", "Падсеннікі", "Група выхаванцаў дзіцячага садка на прагулцы калія гарадзкога базару", "Ярошын выступае з дакладам на Парляменцісцкіх слуханнях па проблемах ліквідацыі наступстваў катастрофы на Чарнобыльскай АЭС"...

Усе гэтыя і іншыя падобныя "дні касманаўтыкі" мала цікавіць Кляшчука. Ён аддае перавагу фэрмэрам перад неахайна апранутымі калгаснымі мэханізатарамі, беларускай сымболіцы перад савецкай, а шпациру паўз касцёл — перад прагулкай ля базару. Адно гэта робіць ягоную працы ўкрай прыемнымі для беларускага вока.

Да Кляшчуковых рук літаральна ліпне Беларусь і ўсё беларускае. Сфатаграфуе дзеда недзе ў Кліўлендзе, і дзед гатовы са спакойным сэрцам памерці, пабачыўши такое фота. Хоць Кляшчуковы старыя шчэ "ўсіх нас перажывуць". Кляшчук любіць здымка

Anatol Klaščuk DAS LEBEN

FOTODAUSSTELLUNG ZUM 15. JAHRESTAG DER TSCHERNOBYL-KATASTROHE

**Анатоль Кляшчук
Жыцьцё**
фотавыставка да 15-годзьдзя Чарнобыльскай катастрофы

18.4. – 21.5.2001

У Інстытуце Гётэ (вул. Фрунзэ, 5)

старых, але без інкрафілі. На першым ягоным здымку, які быў надрукаваны ў 1983 г. у часопісе "Беларусь" (фотамастак быў тады дзесяціхлітнікам), стары корміць галубоў на акне. Кляшчук любіць фатаграфаваць і дзяцей, унікаючы як брутальнасць ўзору Салі Ман, так і саладжавасць. Ён падабае здымак дзячутаў, і ягоныя жаночыя здымкі не нясуць на сабе адбітку імпартэнцы. Любіў ён здымальца і палітыку, пакуль тая была беларускай і жывой — недзе да 1996 г. Пасля разка перастаў. Відаць, нецікаў.

Калі ўзялъ найбольш яркіх беларускіх творцаў, Клешчуковых сучаснікаў, дык ягоная творчасць мусіць падабацца Валерку Булгакаву і не падабацца Адаму Глобусу (хочы менавіта ўсюды існі Глобус надрукаваў першы здымак Кляшчука ў часопісе "Беларусь"). Калі браць кляшчук, яна мусіла бы спадабацца Бакача і Караткевічу і, мабыць, не спадабалася б Леанарду і Багдановічу.

Астэнічная "Чарнобыльская малітва" Святланы Алексіевіч зрабіла Беларусі ў сьвеце страшную антырэкламу. Каб я быў нашай уладай, я б ладзіў у кожнай краіне, дзе выходзіць гэтая кнішка, выставы здымкаў Кляшчука. Алексіевіці Чарнобыль — гэта мэтафізычнае, ірацыяналінае зло, зь якім немагчыма змагацца. Гэта "о, Русь". Гэта краіна, на якой лепей праста пастаўіць крыж.

Клешчукой Чарнобыль — банаўнае зло. Ліха, зь якім можна змагацца і якое можна перамагаць. У банализациі і рацыяналізацыі зла — велич Клешчуковага розуму. Бядна на ягоных здымках таксама бывае невыноснай для сузірання — як дзеци Чарнобылю, хворыя на рак, але яна ў любым разе сувиемерная чалавеку. Рабіць Бога вінаватым у чарнобыльскай трагедыі — блюзнерства, кажа сваім здымкамі Кляшчук. І гэтая ісціціна, выказаная ў здымках, — фантастычнае ацвярдзенне для нашых мазгоў.

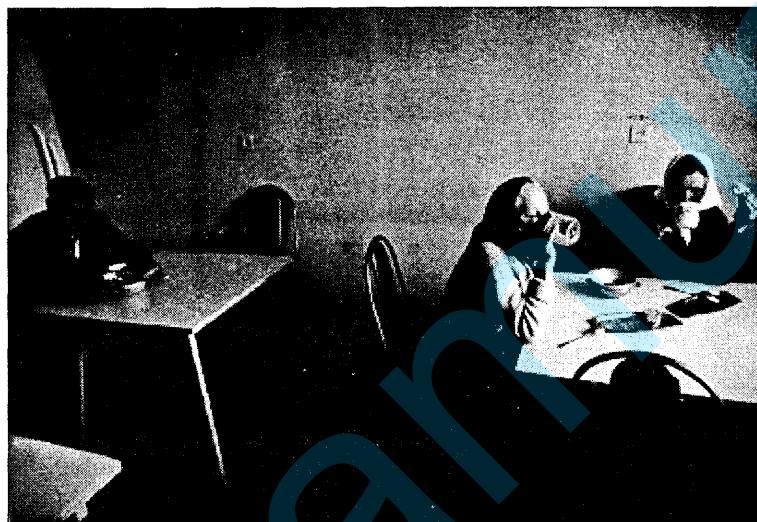
Алексіевіцкая Беларусь натуральна глядзіцца ў каталёгу няшчасных лёсаў, усё ў ёй прапашчае. Клешчуковыя дзеци Чарнобылю адчайна трymаюцца за жыццё, іхныя бацькі адчайна змагаюцца з сваіх дзеци, беларусы — за Беларусь, цыганы — за цыганства, калхознікі — за сваю годнасць. Нічога тут не прападае, нават радыяція, усё зь нечага бярэцца і нечым застаецца. Гэта краіна, у якой ёсьць дзе жыць і зь якой варта працаўцаць.

"О, Русь" — гата, калі разабраца, арыенталісці стэрэатып "расейскага", "шыроке расейскае душы", "умом Россию не понять", "эх, тройка, птицатройка", "матка, водка!" і "самавар, славянскі чай". Стэрэатып, прыдуманы на Захадзе і творча перапрацаваны, траўматычна прыўлацчаны расейскім мысленінем. "Мы такія, якімі вы хадзілі б нас бачыць". Толькі вызваліўшыся ад гэтага аўтастэрэатыпу, Расея ператворыцца ў сучасную заходнюю цывілізацыю. Толькі стварыўшы пазытыўны вобраз "о, Беларус", мы зайдзем будучыню.

На Клешчуковых здымкі ніхто нідзе ня кажа "о, Русь" найперш таму, што Кляшчук страшна пазытыўна глядзіць на сьвет, цэніць чалавека і ягоную ўласнасць, якую робіць чалавека чалавекам. Клешчuka нельга не любіць ужо за адно тое, што канца сьвету на ягоных здымках не прадбачыла.

Каб я быў нашай уладай, я б за адно тое даў Клешчуку дзяржаўную прэмію і гелікоптэр для лягчайшага перамяшчэння па краіне.

Барыс Тумар

БЕЛАРУСЬ ПРАЗ 100 ГАДОЎ

Лёгкія і ныркі

Чалавецтва падобнае да рака, бо ў гісторычным часе яно рухаецца задам наперад, то бок угледацца можа толькі ў мінулае, а будучыню адчувае хіба што азадкам.

Прадказаныні і прагнозы — толькі праекцыя сучасных жаданій, віртуальная спроба «зачапіцца» за далёкую будучыню і «забіць» там сабе месца. Ніхто ня мог у канцы XIX ст. прадбачыць крах камунізму, выбух Чарнобылю або росквіт Інтэрнэту. Гэта і сёньняшнія нашыя фантазіі вельмі далёкія ад рэаліяў XXII ст. Аднак гульня ў прадказаныні — адна з самых зямальных чалавечых забавак. Грэшны і я — спакусіўся на прынаду.

Такім чынам, пачатак XXII ст. Людзі на Беларусі яшчэ ёсьцы, і ня толькі за Гомляй. Праўда, абарыгенаў няшмат, больш афрабеларусаў і каўказабеларусаў, што запаланілі постіндустрыяльныя «джунглі». Тутэйшыя ж аўтахтоны зноў вярнуліся ў лясы і балоты, якіх значна паболела пасля рэалізацыі міжнароднай праграмы «Беларусь — лёгкія і ныркі Эўропы». Праца ў іх ня дужа складаная і вельмі «беларуская» — захоўваць хмызнякі нечапанымі, а балаты — непраходнымі. Па праекце гэта добра аплючваецца сусветнымі банкамі. Новыя лясныя беларусы — самая заможная, камп'утарызаваная і здаровая частка грамадзтва, пазбаўленая «мышынай валтузіні» і хваробай гораду. Беларуская мова — мова літаратуры, адукацыі і афіцыйных зносін. У побыце больш распаўсюджаная беларуска-ангельская трансляція зь вялікім дамешкам расей-

скай «фені». У школе, акрамя інфарматыкі і традыцыйнай беларускай культуры, вывучаюць гісторыю рэкламы і псыхалёгіі ды асновы навуковага экалагізму. Пасля паразы ў апошнім трохтыднёвай «войне» за кантроль над рэсурсамі кампаніі «Эўрамэдэя» ў школах зноў уведены курс малахадога хакера. Адначасова прызыўны век у беларускую Вірт-Армію зынізіўся да 14 гадоў, а тэрмін службы павялічыўся да 2000 гадзін на ўзроўні э黯нага часу. Галоўны экспартны прадукт краіны — найноўшыя экалагічныя тэхналёгіі і вада. Асаблівым попытам на сусветным рынке карыстаюцца «Братніская лячэбная» і «Чырвоная Нароўля» — за ўнікальны набор стымулюючых прыродных мікраэлемэнтаў.

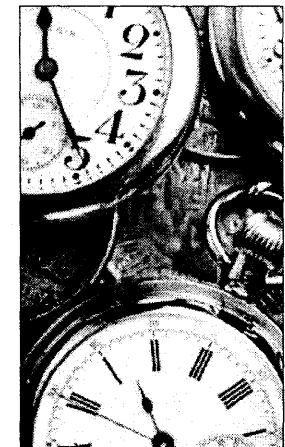
Са зынікненнем неабходнасці фізычных перамяшчэнняў зынізіўся рэйтынг транспартных карпарацыяў, якія традыцыйна апекаваліся Беларусі ў XXI ст. Аэракасмічны турыстычны бум канца XXI ст. быў прыпынены мараторыем Сусветнай Экалагічнай Рады з беларускай ініцыятивы, бо рэзкае пагаршэнне становішча атмасфэры магло выклікаць дэградацыю лясоў і новую экалагічную катастрофу.

Беларусы застаюцца зацімі кансэрварамі, якія трymаюцца бліжэй да балатоў, лясоў і асноваў народнай дэмакратыі. А ў вольны час, ігнаруючы навамодныя забаўкі, аддаюць перавагу старым добрым камп'утарным гульням і рэтуальнаму вырошчанню бульбы на запаветных «Шасьці Сотках».

Васіль Аўраменка

Новы прайект "Нашае Нівы"

2101 год. Якой будзе Беларусь праз 100 гадоў? Якой будзе дзяржава і які дзяржавы лад? Якім будуць гарады? Які горад будзе сталіцай Беларусі? Якімі межы краіны? Што беларусы будуць есьцы? Якім будуць беларускія грошы? Якім транспорт? Якімі сродкі масавай інфармацыі? Якая літаратура будзе чытацца? Ці застануцца тэатры? Якія імёны будуць самымі папулярнымі? Якімі стануць лясы і рэкі? Ці можна будзе купацца ў забруджаных сёняння азёрах? Якія зьвяры зынікнутуць, якія новыя расціліны завядуцца? Што будзе з чарнобыльскай зонай? У якіх цэрквях будуць маліцца людзі? Што яны ведаць муць пра 2001 год? Што будзе з намі?

Пачынаючы з 25 сакавіка штотыдня — мары і фантазіі пра будучыню Вечнай Беларусі, эсэ, прагнозы і футуралягічныя артыкулы ў новай рубрыцы "НН" — "Беларусь праз 100 гадоў". З гэтага выйдзе цэлая кніга! Чакаем Вашых допісаў. Будзем загадваць.

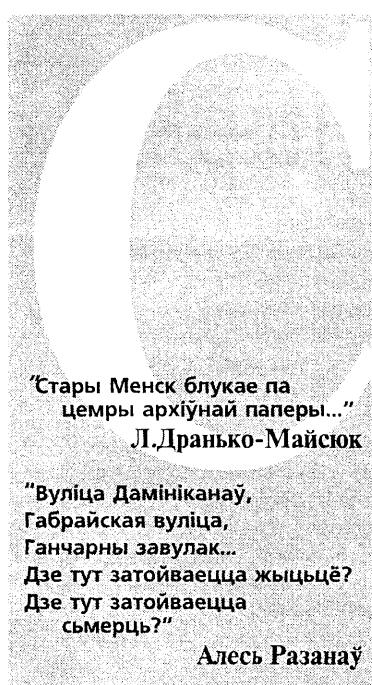
Наша Ніва 90 гадоў таму

Вільня. У час Велікодных сьвятаў у сажалцы каля маставой вуліцы дзеци, гуляючы, знайшлі адрубаную галаву нейкай дзячынны. Дзячына была забіта з восені яшчэ, мела каля 15 гадоў. Як съведчы пазалочаныя завушніцы, была зь беднага стану. Цела дагэтуль не знайшлі, і не дайшлі, хто яна і зь якой прычыны і кім забіта.

В. Пагост, Віленск. губ. Дзісн. пав. Тут адзін маскаль у чыстыя чацверыстаў і пакет купаца на ручай, бо вераць тут, быццам той, хто выкупаетца ў чыстыя чацверыстаў досыўта, ня будзе мець ніякай нечыстоты круглы год, але, каб не сусед, да хаты б не дапоўз пасля такой купелі, бо як скочыў у ваду, то яго ўсяго скруціў паралюш.

Самаходка

"Наша Ніва", 21 красавіка 1911 г., №15

Стары Менск блукае па
цемры архіўнай паперы..."
Л.Дранко-Майск

"Вуліца Дамініканая,
Габрайская вуліца,
Ганчарны завулак...
Дзе тут затойваецца жыцьцё?
Дзе тут затойваецца
съмерць?"

Алесь Разанаў

Вольга Бабкова

Мінульм можна ганацыца, мінулае можна ненавідзець, мінульм можна трывальніць. Мінулае — навокал. Яно — ня толькі рэшткі бруку і сціноўты помнікаў. Гэта нашыя твары і рухі, нашыя галасы і нават маўчаньне. Мінулае адбіваецца ў кожным нованароджаным, якога чакае тое ж, што мелі ўсе ягоныя папярэднікі: маленства, юнацтва, сталасьць і съмерць... Гэтага парадку не скрунуць з месца Новому Часу і Новому Чалавеку.

Набліжаючыся ўпершыню да гораду па лясных ці палівых дарогах, вандроўнік чуйна ўспыхоўваўся ў навакольле. Ці не памыліўся ён часам? Ці не абмінуў места? Але хутчэй бяжыць конік, чуючи подых жытла, круціць хвастом рудая хорціца, якая таксама пралчувае набліжэнне прыгодай. Зъмяніца паветра. Цягне дымком, блізкай вадой. Нарэшце, венцер даносіць гук царкоўнага звона. Са стромкага пагорка адкрываецца доўгачаканы краявід. Гукі і пахі ўцелясініца ў дамкі і прысады, камяніцы й бажніцы. Дарога, чым блізкай да места, робіцца ўсё больш утаптанай, спрас раскрасленай съядамі ног і калесаў. І вось, нарэшце, трапляючы першыя людзі...

У горад лепш прыяжджаець засветла, каб не натаркнучыца на вострыя калочкі кабыліна¹, якімі ўначы перагароджаюць вуліцы і подступ да брамаў, ня збочыць у якую лужыну ці не спаткацца зь іншым якім невядомым ліхам. Бо ноччу — Ѽёмна, вусьцішна. Удзень прасцей, асабліва ў такім месцы, які Менск. Узыдзі на якое ўзвышша, найлепш Высокое места, дзе ратуша, дыў абледзіцца — пэўна не заблукаеш. Менскі краявід: рэчкі ў далінах і стары замак ў засені земляных валоў, рынкавы пляц, татарскі канец з мячэцьцю на абalonі. Сапраўды канец. Зъльева — дамкі, сады, агароды ды дарага на Ракаў. Справа — Траецкая гара. Бачна адсюль і Піярэспа.

Горад, аточаны з усіх бакоў лесам з плешкамі зялёніх пагоркаў. Горад, у які прыпаўзаюць вужакі, дзе ў мокрадзі пахне грыбамі, дзе чуваць лясныя рыкі.

Затое на Высокім месцы ногі цвёрда стаяць на бруку. Тут няма рызыкі зваліца ў якую яму або спаткацца на глыбак. Тут іншы спазор і іншы рух. Зазывініца званы, склікаючы на маліту, і разабрэцца натоўп на шматлікі ручайні. Пацякуць яны "па вуліцах, для людзей парубленых", кожная ў свой бок: ва ўніяцкую Казымы і Дзям'яна, у касцёл на Траецкую

ГАРЫ Менск

Паводле матэрыялаў рукапісных судовых актавых кніг менскага гродзкага суду за 1600—40 гады

гару, у эвангеліскі Збор, што ў бок Койданава, у праваслаўную царкву апосталаў Пятра і Паўла на Нямігу. Пасыль пакажа сонца ў небе ды гадзінік на ратушы пэўны час, і засыплюцца жыхары па сваіх патрэбах. Хто на рынкі і ў крамы, хто ў замковую канцылярию, хто ў цэх, хто ў аптэку ці на млын...

МЕНСКІ АПТЭКАР

Дваццаць гадоў менскім аптэкам быў каралеўскі зъмянін² Матыс Чаховіч. Калі бы разам са сваёй рабункай кнігай вёў ён хроніку менскіх падзеяў, съведкамі якіх быў, пакінуў бы па сабе неўміручую памяць. Колькі месцычаў праішло празь яго, кожны са сваім болем, сваёй гісторыяй. Ведала яго ўсё места, бо за такі час шмат хто звязаўся да яго неаднаразова.

Улетку 1600 г. унаучы аптэкар разам са сваёй сям'ёй перажыў страшні спалох — на ягоны дом напалі злодзеі з пулгакамі, ручніцамі і сагайдакамі. Павыбіаўшы "абалоны" і "яго самага мала не пастрэліўши", яны ледзь не ўварваліся ў съявіліцу. У туноч шмат хто падарыў ў горадзе і шмат хто страціў. Дарэчы, дом аптэкара складаўся зь дзвюх съявіліцаў, павечі "па другой старане" і піўніцы пад камораю. На той час аптэкар пасыпёў пахаваць сваю першую жонку, ад якой меў дзвюх дачак, і ажаніца яшчэ раз. Але заможным так і настаў, бо ў 1600 г. вымушаны быў працяць свой дом за трывіцу коп грошей злотніку Людовігу Бальцаровічу. Дый у тэстамэнце³, пісаным праз 20 гадоў, ўсё яшчэ называлі ажаніцай (накшталт куфра) са сваёй маёмасцю "убогай".

Пры канцы зімы 1620 г. стары аптэкар Матыс Чаховіч памёр. Пахавалі яго, паводле ягонага пажадання, калі Менскага касцёлу, поруч зь першай жонкай Раінай Рындзянкай. Складаючы тэстамент, Чаховіч запісаў, між іншым, што мае "надзею пэўную" на то, што ягонае цела "на суд страшнага суду цалкам не скажонае ўстане". Маёмасць саю ён падзяліў паміж шматлікімі сваякамі таго дайна, як, мусіць, важды мазі ды адсыпаў паraphікі сваім кліентам. Жонцы — грошы, "спрат дамовы" ды каб лыжку срэбнюю выкупіць не забылася. Даццэ Настасьці і зяцю Яну Ганецкаму — фальварка Затычкін. Даццэ Марухне і Яну Андрэеўскуму — "дом у месцы Менскам лежачы з аптэкаю са ўсім будавельнем і прыналежнасцю", а таксама вала, ручніцу ды скрыню дубовую. Не забыўся дзед і пра ўнуку: Ганыне — 10 коп грошей на дагляд, Настасьці — кубак срэбранны, ліхтар маслянковы, круцыфікс⁴ і вазок. Унуку ж Ярашу дасталіся дылемя⁵ лазуровая зь вялікім гузікамі ды

¹ Кабыліна — драўлянае прыстасаваньне-загардка на 4 аполях і бервино, якім перагароджалі ноччу ў сярэднявечным горадзе вуліцы і подступы да брамаў для кантролю за перамяшчэннем людзей.

² Зъмянін — шляхціц, які валодаў зямлём.

³ Тэстамэнт — запавет, завяшчаньне.

⁴ Круцыфікс — крыж з распіццем.

макавы жупан... Разышліся з касцёлу асірацелья сямейнікі, сънег неўзабаве прысыпаў съяды...

МЕНСКІ АДРАСЫ

Невядома, дзе быў дом аптэкара, але, відаць, блізка Новага Рынку (месцыціся ў раёне сеньняшняго пляцу Волі), бо чалавек быў патрэбны. Тут жа, у Новым месцыце, ля сядзібы Людвіга Залатара ў 1600 г. быў, як съведчыць дакументы, дом яшчэ аднаго "аптэкара" Паўла Міхайловіча, а ў 1618-м — залатара Івана Амазікаўчы. "У рынку новым, проціў ратушы" жыў земскі судзьвідзя Грыгорый Макаровіч. Побач стаяў дом краўца Івана Макранскага, у якім гаспадаў стаяў (то бок часова арандаўшы яхту) сын менскага старосты Ўладыслава Станкевіч. У дому, што меў назыву "Дзэравянчын", жыў служжнік князя Фёдара Друцкага-Горскага Венцлаў Макранскі з Марушай Грамычнай, а "Макаравічай" дом земскі судзьвідзя Марцін Валадковіч падараваў у 1622 г. сваёй жонцы Даропе Дарагастайскай. Ен стаяў таксама наспуцца ратушы, па суседстве з домам Івана Злотніка. "Панкранатаўскі" дом быў ля шпиталю, "Ясінскі" — паблізу Замку. Двор "Міклушоўскі" стаяў на вуліцы "міма Збору ку Койданаву ідучай"... Дом менскага злотніка Станіслава сталаў таксама ў Замку, наспуцца Прачысьценскай царквы (знаходзілася ў замку), побач з сядзібай Юр'я Бальвера.

Бурмістар Іван Бабурка з сынамі Раманам, Макарам і Васкам жыў на "вулачцы" проці Сысілачы, непадалёк касцёлу. "Славотнаму" бурмістру вінны былі гроши віленскія браты Мамонічы — купец Багдан і скарбнік ВКЛ Лукаш. Іван Бабурка меў краму ў Менску і, пэўна, быў заможным чалавекам.

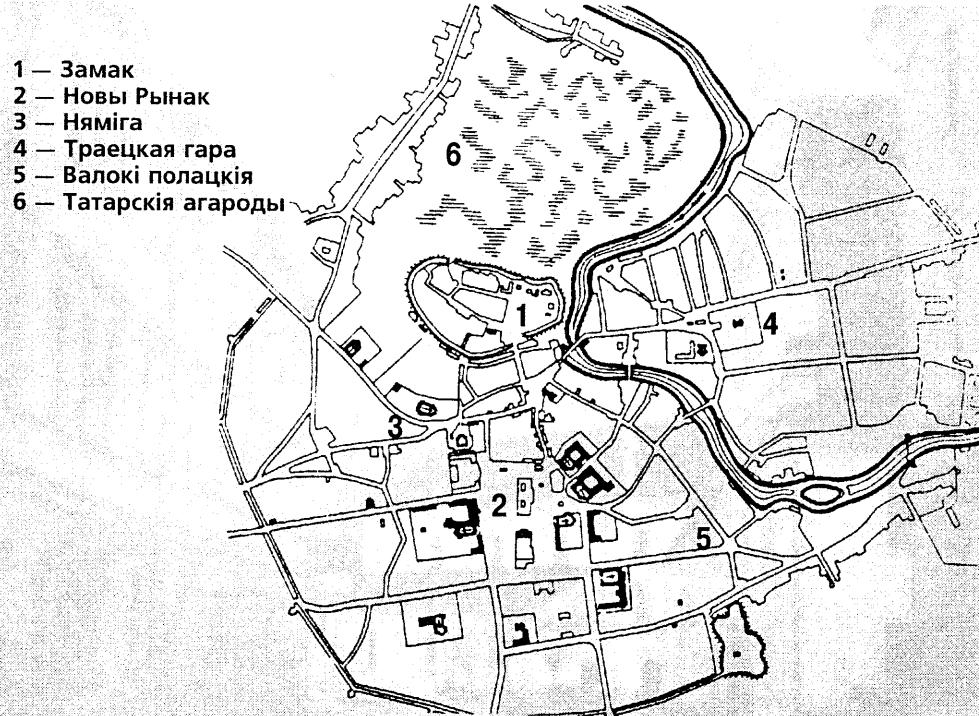
На "валоках Полацкіх", будучай Валоцкай вуліцы (пачатак сёньняшняй вул. Інтэрнацыянальнай), жылі мяшчане Кузьма Пішчалка, жонка пінскага падстолія Грыгор'я Тарлецкага Галена Бачанка ды Фёдар Залаяцель — відаць, той самы, пра якога згадвае Сыракомля ("Менск", 1857). Ен нібыта съмляўся з Жыгімонта III Вазы, выхваляючыся перед каралеўскім сакратаром Гальшам. Мараҳоўскім: маўляў, я за пару чырвоных залатых што хочаш у каралеўскім выпрацу. Меў, мусіць, на ўзве каралеўскія ахойнія граматы, што барапілі ягону маёмасць ад менскага ўраду. Тут жа на "валоках" набыла дом у Якуба Раманскага і Багданы Кішчанкі ваяводзінай вендаежскай Сафія Служчына. Гаспаду для віленскага купца здаваў у сваім дому Ісаак Багу-

шевіч Шышка. Ягоныя продкі, як піша Сыракомля, мелі ўласны пляц ля Койданаўскай брамы. Там у сярэдзіне XVII ст. Лукаш Богуш Шышка пабудаваў шпиталь. На Юр'еўскай вуліцы (ад пр-ту Ф. Скарыны да Інтэрнацыянальнай) ля Сысілачы жылі князі Яраш Іванавіч Жыжэмскі, паны Кулі, Ян Шчарбіцкі, войскі⁶ Іван Быкоўскі. Вялікая Юр'еўская вуліца згадваеца ў сувязі з зъмянінам Аляксандрам Кулем. Гаспада Івана Мысьліўца знаходзілася наспуцца царквы Святога Юр'я. На Зборавай вуліцы жыў земскі пісар Стэфан Гладкі, на Зборавым пляцы — зборавы падданы Федар Паповіч. Камяніцу ў Менску меў зъмянін Яраш Ваўчок, які, ідучы "на жаўнерства" супрощы Маскоўі, пакінуў яе на апеку сястры Гэстэр і швагра Яна Кемеша.

Дамы месцычай складаўся зь некалькіх жылых памяшканьняў — съявіліцаў, а таксама каморы і клеці. Съявіліца на першым паверсе звалася "нізкая, вялікая", на другім — "съявіліца на гары", або "сталовая", "пакаёвая". У сенццах магла захоўвацца зброя, у съвірне — віратка, посуд і книгі. У съявіліцах стаялі кахлянія печы, сталь, шрафы, лавы, ложкі, шкатулы акаўаныя (накшталт куфра) са шматлікімі рэчамі.

На Траецкай гары, дзе цяпер Менская Опера, жыў лентвойт⁷ (а пазыней бурмістар⁸) Андрэй Масльенка. У ягонай гаспадзе быў забіты ў 1600-м фурман шляхціца Эпімаха Бухавецкага. Масльенка меў права, як купец, вывозіць попел са Сысілачкай пушчы да прыстані Мікалаеўшчыны. Быў і іншы Масльенка — Даніэль, райца⁹ і таксама пасыль бурмістар. Яму княжна Эва Саламярэцкая мусіла "у дзень Грамніц, съвята рымскага" аддаць пазыкі — "міна" і "яшчэ" — паблізу Замку. Двор "Міклушоўскі" стаяў на вуліцы "міма Збору ку Койданаву ідучай"... Дом менскага злотніка Станіслава Сысілачкай пушчы да прыстані Мікалаеўшчыны. Быў і іншы Масльенка — Даніэль, райца⁹ і таксама пасыль бурмістар. Яму княжна Эва Саламярэцкая мусіла "у дзень Грамніц, съвята рымскага" аддаць пазыкі — "міна" і "яшчэ" — паблізу Замку. Двор "Міклушоўскі" стаяў на вуліцы "міма Збору ку Койданаву ідучай"... Дом менскага злотніка Станіслава Сысілачкай пушчы да прыстані Мікалаеўшчыны. Быў і іншы Масльенка — Даніэль, райца⁹ і таксама пасыль бурмістар. Яму княжна Эва Саламярэцкая мусіла "у дзень Грамніц, съвята рымскага" аддаць пазыкі — "міна" і "яшчэ" — паблізу Замку. Двор "Міклушоўскі" стаяў на вуліцы "міма Збору ку Койданаву ідучай"... Дом менскага злотніка Станіслава Сысілачкай пушчы да прыстані Мікалаеўшчыны. Быў і іншы Масльенка — Даніэль, райца⁹ і таксама пасыль бурмістар. Яму княжна Эва Саламярэцкая мусіла "у дзень Грамніц, съвята рымскага" аддаць пазыкі — "міна" і "яшчэ" — паблізу Замку. Двор "Міклушоўскі" стаяў на вуліцы "міма Збору ку Койданаву ідучай"... Дом менскага злотніка Станіслава Сысілачкай пушчы да прыстані Мікалаеўшчыны. Быў і іншы Масльенка — Даніэль, райца⁹ і таксама пасыль бурмістар. Яму княжна Эва Саламярэцкая мусіла "у дзень Грамніц, съвята рымскага" аддаць пазыкі — "міна" і "яшчэ" — паблізу Замку. Двор "Міклушоўскі" стаяў на вуліцы "міма Збору ку Койданаву ідучай"... Дом менскага злотніка Станіслава Сысілачкай пушчы да прыстані Мікалаеўшчыны. Быў і іншы Масльенка — Даніэль, райца⁹ і таксама пасыль бурмістар. Яму княжна Эва Саламярэцкая мусіла "у дзень Грамніц, съвята рымскага" аддаць пазыкі — "міна" і "яшчэ" — паблізу Замку. Двор "Міклушоўскі" стаяў на вуліцы "міма Збору ку Койданаву ідучай"... Дом менскага злотніка Станіслава Сысілачкай пушчы да прыстані Мікалаеўшчыны. Быў і іншы Масльенка — Даніэль, райца⁹ і таксама пасыль бурмістар. Яму княжна Эва Саламярэцкая мусіла "у дзень Грамніц, съвята рымскага" аддаць пазыкі — "міна" і "яшчэ" — паблізу Замку. Двор "Міклушоўскі" стаяў на вуліцы "міма Збору ку Койданаву ідучай"... Дом менскага злотніка Станіслава Сысілачкай пушчы да прыстані Мікалаеўшчыны. Быў і іншы Масльенка — Даніэль, райца⁹ і таксама пасыль бурмістар. Яму княжна Эва Саламярэцкая мусіла "у дзень Грамніц, съвята рымскага" аддаць пазыкі — "міна" і "яшчэ" — паблізу Замку. Двор "Міклушоўскі" стаяў на вуліцы "міма Збору ку Койданаву ідучай"... Дом менскага злотніка Станіслава Сысілачкай пушчы да прыстані Мікалаеўшчыны. Быў і іншы Масльенка — Даніэль, райца⁹ і таксама пасыль бурмістар. Яму княж

ГІСТОРЫЯ ШТОДЗЁННАСЦІ

Нямізе. Там ён прымаў іншага слугу канцлера, "пераеждчага жыда" з Магілёва Самуэля Іляшевіча. Калі ў Менску адбываўся чарговыя році і горад запрэдзявалі "госыці", слугі аднаго з таких прыбышоў, Яна Трацэўскага, напалі на Гафтараў дом. Жыды кінуліся ў цыкаць да недалёкага замку, але на мосьце перад брамай іх спынілі і зьбілі. З дому зьніклі два срэбныя кубкі, "каторыя важылі чатыры грыўны срэбра", а ў госьця скралі "фасцыкул спраў і лістоў пана Ліва Сапегі", а таксама шабло, "ладоўніцу"¹¹ і "піштальет". Зынк таксама Іляшевічай жоўтыя каўпак, падшыты лісой.

Але на гэтым справа зняміскім жыдамі ня скончылася. Ян Трацэўскі, які ўсё яшчэ стаяў гаспадо ў мешчаніна Васіля Чаргановіча на Нямізе, абвінаваціў іх у спробе рытуальнага забойства хлопчыка. Нібыта, рабілі яны гота на той самай вуліцы, ды яшчэ паклікаўши "на помач многа жыдоў". Калі Ліву Сапегу была ўласцівая талеранцыя, дык шляхціц Ян Трацэўскі съвята верыў у "паганства народу жыдоўскага, каторы не-прывіцелем ёсьць народу хрысціянскаму". Менскі суд апраўдаў жыду і забараў Яну Трацэўскому зъвяртца з апелляцыяй да Галоўнага Трыбуналу.

Гэткі гісторыя найчасціц здаліся тады, калі ў Менску адбываўся судовыя рокі і горад поўніўся чужаніцамі, балышыня якіх не зважала на гарадзкія законы, адно суволіла й гультаявала.

На Нямізе стала ня толькі драўляныя дамы, але і камяніцы. Адну такую камяніцу менскі жыд Юда Якубовіч прадаў у 30-х гадах XVII ст. Ільлю Гершонавічу і Залману Якубовічу за 5 тысячай злотых. Тэрыторыя вакол Замку была ня дужа зручная для жытла. Яна то затаплялася вадой, то дамы на ёй разбурали ў абаронных мэтах. Адзін такі каўкал зямлі менскі староста і ваявода Пётра Тышкевіч падараваў жыду Марку Яхимовічу, вызваліўши яго на дзесяць год ад усіх гарадзкіх павіннасцяў, з адной толькі ўмовай: пабудаваць на tym самым пляці дам. А пасьля плаці па 12 грошай літоўскіх на Замак.

ТАТАРЫ

З даўніх часоў на прыбалатках за Менскім замкам жылі татары. Ураджай ў іхных садах і гародах былі на зьдзіўленыне і зайдзрасць тутэйшаму люду. Водгалац гэтага давялося пачуць пры канцы XX ст.

¹¹ Ладоўніца — падсумак, патрантап.

¹² Жабінец — каштоўны камень жоўтага колеру, выкарыстоўваўся як амулет супроць атрут.

¹³ Туркус — біруза.

¹⁴ Возны — магістрацкая пасада, спалучай функцыі съледчага і судовага выкананіцы.

¹⁵ Баніцыйны ліст — каралеўская грамата аб выгнанні пэўных асобаў за ўчыненія зладзействы.

трэ было прайсці мост і браму, дзе на варце заўсёды стаяў "замкавы сторож". Па гэтым дарозе "з места Новага да Замку" і наадварот "з Замку да места" прайшло безъліч ног, съціраючы скурэнімі поршнімі, ботамі ды "трэвікамі"¹⁶ драўляны насыціл Замкавай вуліцы. У каstryчніку 1616 г. тут павыбаў сын Васіль Цяпінскага — Тобіаш, каб замірыца з зямянінам Юр'ем Драбышоўскім, якому ўчыніў нейкую крыху ўнук Васіль Цяпінскага — Ян.

Колькі разоў съцены канцыляры і вушы прысутных чулі слова прысягі, прамоўленыя перед судовым урадам рознымі асобамі — "Я, Стэфан Лойка, возны, прысягаю пану Богу ўсёмагушчаму, у Тройцы адзінаму... На чым, еслі спраўядліве прысягтаю, пане Божа, мне памажы, а еслі несправядліве прысягаю, Божа, мяне забі".

Але дарэмна ўяўляць "судовую съятліцу" месцам, дзе заўсёды панаваў закон і справядлівасць. На самым пачатку лета 1600 г. дзіўнае відовішча назіралі, задраўшы галовы, наведнікі Нізкага рынку: па замкавым мосце з усіх ног беглі лентвойт, бурміstry, райцы і лаўнікі, а па замкавых валах уцякалі менскія мяшчане Іван Чэрнавіч і Багдан Філіповіч, абодва ў аксамітных "капелюшах". А за імі з голымі мячамі беглі невядомыя. Урэшце абодва ўцекачы далі нырца: "... у раку Свіслач пайцякалі і мала не патанулы". Так скончылася спрэчка ў "ізбе судовай" між менскімі мяшчанамі і зямянінамі Наваградзкага павету, якія, пасъля "слоў ушчылівых", перайшли да дзеяньня.

Аднаго разу ўчыніў дэбош у менскай канцыляры сам земскі судзьдзя Пётра Зяновіч, сустэрэўшы там Міхаіла Ваўка, сына свайго крыйдзіцеля — Фёдара Ваўка. "...Нет ведама для якое прычыны звязаніўшыся на яго, слова неучыцівымі... лаяў і сарамоціў, як яму ўпадабала", а пасъля паабяцаў помысці і "карбачом"¹⁷ неўзабаве правучыць...

Часам нязгодная з раשэннямі суду шляхта, "будучы гневам пашрушана", пачынала "фукаць і ляцаць", і справа магла дайсці да "палічак" і нават крыва. Апроч судовых съятліц ды ізбы, была ў Замку яшчэ "ізба чорная, дзе вязні сядзяць", а пры ёй "сторажы, што вязні съцерагуць". У дакументах згадваючы менскія вязніцы: у Замку, на Ратушы, у "Дубоўцы". У "турме замкавай" сядзелі людзі рознага стану — "савольнікі", "злодзеі прылічныя", "крывапрысяжцы", "фальшары", "мужайцы". Вязніне магло быць "цижкае і стро-

гае", калі вязні закоўвалі ("адным ланцугом жалезным за шыю, а другім па сярэдзіне"), а магло быць і лягчэйшым. Тэрмін — ад 6 тыдняў да паўгоду. Прыйгадваючы "вязненне земляное", "у вежы на дне", "у лёхах вежы". Натуральная, у Менску быў кат "містр туташні", які вінаватых "браў на муку" і страчваў. Гэта магла быць шыбеніца, "чвертаванне", "сцяцце на горла", "узбіцце на кол" — апошняя за цяжкія забойствы.

Траплялі ў вязніцу і выпадковыя асобы. Гэтак давялося правесыць нач "у акрутным вязненю" Яну Лібаровічу, які заехаў у Менск, каб набыць "золата, срабра, шкат, каберцаў і іншых патрэбай" на ўласнае вясельле. Бядак меў пры сабе ажно 200 коп грошай. Упрыгожаны й сробны посуд ён вырашыў набываць у менскага залатара Івана Амазікавіча і спыніўся гаспадою ў ягоным доме на рынку. Стамішыся ад прадылюбнай мітусыні, Ян вярнуўся ў гасподу "праве пад час палуднівы, а гадзіне дванаццатай", павесіў шаблю з пулгакам на сцяну і рухнуў на ложак. Прачнуўся бяз грошай, бяз шапкі, бяз пояса з машною. Учыніўшы гвалт гаспадару, апиніўся ў замкавай вязніцы...

...А два мешчаніны прыцігнулі ў вязніцу зъялянага жыда Марка Перутовіча. Ідучы на рынак, ён быў "улашены", "шарпаны" "на зеленівот станову жыдоўскага" і ўрэшце абраставаны. А ўсяго толькі нёс ён туды сваю "работу едаваную" — гузікі і пяціліцы. Ці гэта быў пабывтовы антысэмітый, ці жыд насамрэч парушыў нейкую са шматлікіх забаронаў, якімі на той час абліжаўся камэрцыйная дзейнасць — цяжка сказаць. Аднак факт застаецца фактам.

У пераліку бедаў, якія маглі напаць людзей у тыя часы — "агонь, паветрые моравае, голад, спусташэнне, ушкаджэнне" — першым згадваліся "нішчэнне ад жаўнера". Перамога войскаў каралевіча Ўладыслава над Москвой і перамір'е мала зъянілі тутэйшае жыццё. "Бой, луп, грабеж" цярпела насельніцтва ад жаўнераў, якія, паспытаўшы "маскальскі" крыві, вярталіся з граніц маскоўскіх, на маючы на чом і а чом служыць, бавяты час нямалы ў Воршы бяз службы..., ходзячы па лясох, хто пешишь, хто на конях...". Менавіта такія "лясныя людзі" часта рабіліся найманымі забойцамі. На іхным

Працяг на старонцы 10.

ЭСЭ

Гэтага съята – Нацыянальная сяброўства – няма ў аніводным календары. Але чаго толькі ня вымысьляць амэрыканцы, каб узьняць сабе гумор ды ўзмациніць чалавечыя сувязі! Но таму я й ня надта здзівілася, атрымаўшы па электроннай пошце наступны ліст:

“Калі б мы маглі сыцінць усё населеніцца Зямлі да адной вёскі, у якой жылі б дакладна 100 чалавек, дык гэтая вёска выглядала бы наступным чынам:

У ёй жылі б 57 азіятаў, 21 эўрапеец, 14 жыхароў заходнія падкулі, 8 афрыканцаў. У ёй было б 52 кабеты і 48 мужчынаў; 70 чалавек былі б на белымі, 30 былі на белымі; 70 былі б не хрысціянамі, 30 былі б хрысціянамі; 6 чалавек валодалі б 59% сусветных багаццяў, і ўсе 6 былі б з Злучаных Штатаў; 80 жылі б у дамах зусім без выгадаў; 70 былі ўмелі чытаць; 50 пакутавалі б ад нястачы харчавання; 1 чалавек быў бы пры съмерці; 1 чалавек меў бы нарадзіцца; 2 чалавекі мелі бы універсітэцкую адукацию; 1 чалавек меў бы кампютар.

Калі глядзіш на наш съет з гэтакім пэрспэктыўам, калі ты прачніуся сёняня раніцой, пачуваючыся больш здаровым, чым хворым.. ты шчасльвейшы за мільён людзей, якія не перажывуць гэтага тыдня. Калі ты ніколі не зазнáў небяспекі бою, самоты зыняволенія, пакутавання альбо цярпенняў голаду, ты – шчасльвейшы за 500 мільёнаў людзей у съевеце.

Калі ты можаш наведваць царкоўныя набажэнствы, не баючися ўціску, арышту, катавання альбо съмерці.. ты шчасльвейшы за трох мільядраў людзей у съевеце.

Калі ў цябе ёсьць што есьці, што накінцуць на плечы, ёсьць дах над галавой і пасцелья.. ты бағацішы, чым 75% насельніцца Зямлі. Калі ў цябе ёсьць гроши ў кашальку ці ў банку, ты – сярод 8%

Два лісты сяброўства

найбагацейшых людзей ў съевеце.

Калі ты здольны прачытаць гэты ліст, ты ўдвая блаславéны, бо два зь лішкам мільярды людзей у съевеце ўвогуле ня ўмеюць чытаць.

Працуй, як быццам табе ніколі не рабілі балюча.

Танцуй, як быццам ніхто на цябе не глядзіць.

Сыпявай, як быццам ніхто на цябе не слухае.

Жыві, як быццам на зямлі – рай нябесны.

Разам съяткуйма Нацыянальны тыдзень сяброўства!

Адпраў гэтага ліст кожнаму, каго лічыш СЯБРАМ.

Перадай гэтага ліст каму-небудзь, упрыгож нечы дзень. Нічога ня здарыцца, калі ты не наважыўся перадаць гэтага ліст нікому. Адзінай рэч, якая здарыцца, калі ты перадасі гэтага ліст, – нехта ўсыміхнецца дзякуюць табе.

Шчасльвага тыдня сяброўства!”

Увесь гэты ўзынёслы тэкст быў напісаны па-ангельску, але даслаць зусім не зь Нью-Ёрку і нават не

з Таронта – гораду выразна беларускага паводле духу і зъместу. Ліст паходзіў з суседняй вуліцы, дзе жыве мой прыяцель, які апошнім часам захапіўся жывымі контактамі ў Інтэрнэце праз систэму ICQ (I Seek You – Я цябе шукаю); <http://www.mirabilis.com>). Гэтая систэма дазваляе мільёнам карыстальнікам упроста контактаваць ў разыўме «Question-Answer» (“Пытанне-Адказ”) ці «Chat» (“Балбатнія”). Можна дадаваць сваіх выпадковых суразмоўцаў у ліст контактактаў і бачыць, калі чалавек увайшоў у сетку, выйшаў зь яе ці папросту адправаўся на хвілінку ад камптара папіць гарбату. Тут можна размаўіць па телефоне, дасылаць паведамленыні на сотовы тэлефон, шукаць у Інтэрнэце неабходную вам інфармацыю...

Відаць, праз систэму ICQ мой сібар і атрымаў той незвычайні ліст. І паспяшаўся ім падзяліцца. Дый як тримаць пры сабе гэткі скарб – сапраўднае адкрыццё для беларуса! Но ўсе мы тут прывыклі наракаць на жыццё. Пералічваць наракаць, беды і пакуты, зь неўтаймаванай зайдзрасцю паглядаючы на тых, хто жыве лепш, а на астатніх – з пагардо. Мы амаль што цешымся праклятай безнадзейнасцю свайго жыцця, бо праз гэту безнадзейнасць атрымоўваем права ненавідзецца ўсіх разам – блізкіх і далёкіх, – груба адціваючы за каўнер кожнага, хто стаіць на нашым шляху. Хіба не стамлісі мы ад гэтага няянавісці – у саміх сабе і навокал? Ад спрадвочнае крываў, якую беларусы нясець і нясець на сваіх плячах і ціжар якой не дае ім задзерці галавы і ўбачаць высока над сабой блакіт

нябёсай. І аднак жа нехта блізкі й далёкі (Бог? амэрыканцы?) дасылае нам звестку пра нейкі новы съвет, які напэўна адчыніцца для нас, калі мы толькі знойдзем у сабе съмелаць зъманіць свой погляд на сябе і сваё існаваныне.

...Калі я пісала гэтага радкі, мne прыйшоў ліст з Таронта ад маёй дауніе сяброўкі Таціяны Вайтовіч-Камілеры. І вось якую гісторыю яна мне пераказала:

“Яго звалі Флемінг, і быў ён бедным шатляндскім фэрмэрам. Аднойчы, калі ён хадзіў за плугам, ён пачуў на суседнім балоце крык “Ратуйце!”. Ён кінуў сваёго вала і пабег да багні. Там, загразнуўшы да поясу ў чорным мule, змагаўся за жыццё спужаны хлопчык. Флемінг выратаваў хлапчане з твары.

Наступным днём на бязылюдным падворку шатляндца прыпыніўся дзвісны экіпаж. Адтуль выйшаў густоўна апрануты шляхціц – бацька хлопчuka, выратаванага Флемінгам.

– Я хачу вам аддзяліць, – сказаў шляхціц. – Вы выратавалі жыццё майму сыну.

– Не, я не могу ўзяць плату за тое, што я зрабіў, – адказаў яму фэрмэр, адхіліўшы прапанаваныя гроши.

У гэты момант на ганку клуні, дзе жыла фэрмэрава сям'я, пакаўся сын Флемінга.

– Ці гэта ваш сын? – запытаўся шляхціц.

– Так, – горда адказаў фэрмэр.

– Дазвольце мне даць яму адкаценку гэтага ж узроўню, якую будзе мец мой сын. Калі гэтага хлопец падобны да свайго бацькі, зъ яго несумненна вырасце чалавек,

якім мы будзем ганарыцца.

І менавіта гэтак ён і зрабіў.

Сын фэрмэра вучыўся ў найлепшых школах, скончыў Вышэйшую мэдычную шпітальную школу Святое Марыі ў Лёндане і неўзабаве стаў вядомым у цэльым съвеце як сэр Аляксандар Флемінг, вынаходнік пэнцыліну.

Праз шмат гадоў той самы сын шляхціца, якога выратавалі з багні, захварэў на пніўманию. І што выратавала ягонае жыццё.

Пэнцылін.

Як звалі таго шляхціца? Лорд Рэндалф Чэрчыль.

Як звалі ягонага сына? Сэр Уінстан Чэрчыль.

Працуй, як быццам у цябе няма ніякай патрэбы ў грошах.

Кахай, як быццам табе ніколі не рабілі балюча.

Танцуй, як быццам ніхто на цябе не глядзіць.

Сыпявай, як быццам ніхто на цябе не слухае.

Жыві, як быццам на зямлі – рай нябесны.

Разам съяткуйма Нацыянальны тыдзень сяброўства!

Адпраў гэтага ліст кожнаму, каго лічыш СЯБРАМ.

Перадай гэтага ліст каму-небудзь, упрыгож нечы дзень. Нічога ня здарыцца, калі ты не наважыўся перадаць гэтага ліст нікому. Адзінай рэч, якая здарыцца, калі ты перадасі гэтага ліст, – нехта ўсыміхнецца дзякуючы табе.

Шчасльвага тыдня сяброўства!”

А можа, праўда, усыміхніца?

Ці — прасцялязіцца з радасці?

Тады і ў краіне нашай станеца крышачку съятлелі.

Юлія Андрэева

У краіне мазанак

Мікола Чабан “Заспявай мне на матчынай мове”. Фольклор. — Дніпропетровск: УкО IMA-пресс. — 2000. — 80 с. Украінською та беларускую мовамі. ISBN 966-7179-23-0

У 1982 г. краязнаўца Мікола Чабан падчас адной з фальклёрных экспедыцый ў трапіі ў сяло Сурска-Літоўская ля Днепрапетровска. Выявілася, што яно заселенае этнічнымі беларусамі, якія захавалі мову, звычаі, абрады, песні. Усе гэтыя акаличнасці зацікаўлі даследчыка, тым больш, што ягоная маці, Лідзія Кузьменка, — беларуска з Рэчыцкага раёну.

Як жа апнуліся беларусы ў цэнтры Украіны? У 1786 г. у мястэчку Дуброўна на Віцебшчыне была пабудавана суконная мануфактура, названая ў гонар імпэратрыцы Екацярыны II. У 1794 г. прадпрыемства разам з работнікамі было пераведзеное ва Украіну, у наваствораны горад Екацярынаслав (сёняні — Днепрапетровск). Так ва Украіне апнуліся 497 фабрычных сялянін з Дубровеншчыны. Іх пасялілі за 18 кіляметраў ад Екацярынаслава, у слабадзе Сурска-Фабрычнай. Пазней яна змяніла назыву на Сурска-Літоўскую. Мікола Чабан, які пісаў книгу для Украінцаў, мусіў патлумачыць, што ліцвінамі раней звалі жыхароў Вялікага Княства Літоўскага, найперш беларусаў.

Дубровенскі сяляне доўга не маглі прызыўчыцца да новых кліматычных умоваў. Пісменьнік падае вытрымку з рапарту дырэктара фабрыкі Кнорынга: “Пабудаваны 225 хат да вясны быў неабмазаны, а дахі падраднікам та пакрытыя, што іх было не

абходна перакрываць. Яравой пішаніцы сялянам было адпушчана на мала і запозна, таму ўсё, што было пасяяна, пратапала, ураджаюло не было”.

Не змаглі беларусы прызыўчыцца і да мясцовай вады, якую, за адсутнасці калодзежаў, яны браўлі з рагі Суры. Тая час ад часу зацьвітала — тады зьяўлялася ліхаманка.

Але найбольшай праблемай была адсутнасць царквы. Дзеці доўга быly нахрышчаныя, нябожчыкі адхойдзілі на той съет бяз споведзі і прычасці. Найбліжэйшы храм знаходзіўся за пару кіляметраў, ва ўладаньнях пана Васіля Шостака, але там толькі чарніцілі.

“Да нядайняга часу, — піша Мікола Чабан, — у большасці жыхароў сяля Сурска-Літоўская ў паціпаратах настураў графы “нацыянальнасць” было запісана — беларус. На жаль, у паціпаратах Ўкраіны такога запісу ўжо няма”.

У 1837 г. суконная фабрыка, дзеяла стратнасці і цяжкіх фінан-

савых варункаў, зачынілася. Беларусы змушаныя былі вярнуцца да сельскай гаспадаркі. Спачатку працаўвалі на пана, потым на сябе, затым на калгас. Зъмянілася ўлада, аднак заставаліся абрады і звычаі, на якіх зънікла беларуская мова ў Сурска-Літоўской.

Большую частку кнігі займаюць песьні сялянін Сурска-Літоўской спадабы (васельнікі, траецкі, калядны і пазаабрадавыя). Выклікаючы цікавасць і каштоўныя дарэвалюцыйныя фатадзімкі тышпіа мясцовых беларусаў.

Найвялікшую каштоўнасць, піша Мікола Чабан, маюць вясельныя абрады і песьні з роднай Беларусі 200 год таго. Вясельле суправаджаецца вялікім размакам — съвязку ўсё сялянін. Пісменьнік прыводзіц слоўныя Зофіі Савітчанкі, захавальніцы народных традыцый: “Вясельныя звычаі маюць у Сурску-Літоўской даўнія традыцыі, і яны ня зънікнулі. Зарас у нашым съязне сялянама прыежджых

Нашы сучаснікі

Адам Глобус

2001. КАМОЦКАЯ Й КАХАНЬНЕ

Беларуская рок-князёуна Кася Камоцкая кажа: "Ведаеш, Глобусу, а каханье бывае толькі ўзаемнае. Вось у чым сутнасьць каханья. Каханье існуе, пакуль яно ўзаемнае. Інакш гэта не каханье". Хто што зможа дадаць? Кася — філэзаф на толькі з адуканцы.

2001. БОРХЕС І ФЕДАРЭНКА

Як ні дзіўна, але ў літтрайдзыяналіста Андрэя Федарэнкі і ў літавандыста Хорхе Люіса Борхеса ёсьць супольная рыса: яны абодва заблудзілі ў бібліятэцы. Андрэй — у мазырскай, Люіс — у буэнас-айрэскай, але гэта менш істотна.

ПРЫВАТНЫЯ АБВЕСТКІ

беларускі садок і школка

Бацькі, хто ждае аддаць сваё дзіця ў беларускі садок або ў беларуску школку, тэлефануць: 213-43-52, 284-85-11 (ад 10.00 да 19.00); садок: 286-11-15, 251-95-90 (пасля 19.00); школка: 237-44-58, 228-68-91 (пасля 20.00)

Дзетак да 3 год беларускі садок запрашае ў ясельную группу. Т.: 250-85-96 (удзень)

вазочек

Аддам беларускай сям'і вазочек дзіцячы ў добрым стане. Т.: 250-85-96 (удзень)

вітанні

Беларускіх юнітаяў з Віліяднем! Грамадзянін БНР Хрыстос уваскрас! Сапраўды ўваскрас! Святыкуйма! Парыцкія юнітаты

Максіку, ты сваёй роднай Беларусі вельмі патрабні! Мы цябе вельмі любім і чакаем вяртання!

Старшыню Партыі Свабоды Сяргея Высоцкага віншуме з днём нараджэння! Сябры БЛС

друкарка

Прадаецца друкарка "Robotron" з беларускімі літарамі і віялкімі карэткамі, у добрым стане. Т.: 272-81-98

Прадаецца друкарка EX-1000 (узвядзаная, танна). Т.: (017) 228-45-88

лётнік

Усіх сяброў запрашаем у лётнік "Па старонках роднай гісторыі". Лета. Раскопкі. Святы. Т.: (017) 215-84-09

ліцэй

Гуманітарнаму ліцэю імя Якуба Коласа патрабні на стапу праца беларускамоўны загадыкі бібліятэкі й бібліятэкар. Т.: 222-31-06, 227-32-77 (прыёмная).

ізд

Жалезнай лэздзі! Вожыкі маюць на толькі іголкі, сэрца, але і душу! Яны хочуць, каб да іх ставіліся як да людзей.

Кожны хыхар Беларусі павінен атрымліваць адукацию на роднай беларускай мове. Вольнакраўцы

Мы павінны жыць пад сваім бел-чырвона-белым сцягам і "Пагоні". Жыве Беларусь! Вольнакраўцы

Ёсьць 2 разуменіі слова "рускі": 1-е як сынім слова "усходнеславянскі", 2-е — крамлёўска-імпэрскі. Рускі (усходні) славянін

Спадарства, калі Вы лічыце, што абласкальванне — гэта "рускіфікацыя", навошта тады не баяцца нам, беларусам? Русіч-крывіч

"Остробрамскія ворота в г. Вільнюс" — тое ж самае, што й "рускіфікацыя" беларусаў. Імпэрыялізм на "рускі", як піша С.С.П.-к, а маскоўскі. Русіч-дрыгіч

Наш Францішак Скарына паску пісаў, ды не маскоўскую мову ён руска зваў! Русіч-радзіміч

Роднай мовы — гэта імунітэт нацы

Роднай мовы — гэта сродак дыпламатычнага пасланнія на ...

музыка, книгі

Выстава "У Міхельсона" шукае распаўсюджнікаў беларускіх аўдыйё, відзакасцяў ды сымбалікі сядр жыхароў Гарадзенскай вобл. Звязацца: штопадылка і штосцеры з 17 да 20-й на адрас: Горадня, Маркса, 11 (2 паверх). Т.: (01522) 2-34-68 (Андрэй Мялешка)

Для ліставання: 230003 Горадня-3, п/с 62, e-mail: bma_gardonia@tut.by

Бясплатны каталог "Відэа па-беларуску". Выявы касцяў, апісаны, падзел на жанры, сылі пунктаў, умовы набыцця. Ад Вас — купон+чыстая калпата на адрас: 220107, Менск, а/с 150 "Абдулханава стальца" — відэофільм пра Фэст сірэдневечнай культуры "Наваградак-2000". 220107, Менск, а/с 150. Т.: (017) 213-43-52. belvideo@hotmail.com

КУПОН БЯСПЛАТНАЙ ПРЫВАТНОЙ АБВЕСТКІ

Запойніце гэты купон, і мы надрукую Вашу абвестку (на больш за 15 словам) бясплатна. 220050, Менск, а/с 537

тэкст

Імя і прозывішча

Адрес, тэлефон

Дзівосы і Съмяхомы

памылкі друку паводле допісаў у рэдакцыю "НН"

Напэуна, віленскія паліцыяны ведалі, што шукаць, бо знайшлі багата дынаміту ды іншых выбуховых прынадаў.

Як пісаў ваш часопіс, нават пры расьследаванні справы пра забастова сьвятара ў Берасці ўстанавілі, што меў месца ѹадыграў ролю гомасексуальны контакт...

А сама гэта паштовая дэтэктыва, безумоўна, неверагодная. Яна, не сумніваюся, будзе запісана ў аналіг нашай пошты як зьява рэдкая і выключная.

У нашай краіне зараз існуе некалькі цэнтраў прыцягнення разнастайных антыдыктарскіх сілаў.

Съмерць была вельмі заўчастнай, і нават было праведзена з гэтай нягоды спэцыяльнае расьследаванне.

Шаноўны Б.Т. у мінулым нумары "НН" з нагоды публікацыі ў "Звяздзе" расейскамоўна ўкладкі ПС саюзнае дзяржавы Б. і Р. называў мясцовую "НГ" наймацнейшым нацыянальным выданнем".

Так званая "жывая археагія" імкнецца поўнасцю аднавіць рэальныя пракэсы матэрыяльнага жыцця ранейшых эпох.

У продажы з'явіліся перакідныя календары для каталікоў і праваслаўных.

Яна шчыльнейе ў гарадох, лузьнее ў палёх і лясінах.

Цяпер пагалоўе зуброў у съвеце складае 2 тысячы, блізу чэрці з іх — у Беларусі.

Аднойчы перад праваслаўным Раством ён прыдбай колькі вялікіх пэтардаў, паклаўшы іх у кішэню штаноў. Хлопец вельмі сцішаўся пахваліца новымі цацкамі ды выбухнүць іх разам з сябрамі.

Сабраў Мікола Раманоўскі

КОПІИ

на платныя прыватныя абвесткі:

Ісус скажу іму: "Я і дарога, і прауда, і жыццё. Нікто не прыходзе да Айса, калі не ішчае Мяне. Іаан. 16: 6

БЕЛАРУСКАЯ ЭВАНГЕЛЬСКАЯ ЦАРКВА

Набядзіць штандарты ў Менску з 10-й гадзінай: вул. Любімава 21-56, тэл.: 279-71-31, 270-89-87. Штандарты ў Асіповічах з 17-й гадзінай: вул. Ватуціна 38-45, тэл.: 20-840, штандарты ў Барысаве, вул. Ватуціна 38-45, тэл.: 54-908.

Італьянец, 52/181/65, настаўнік, чулы, б/дзяцей, б/шкодных звычак, шукае знаёмства зь незамужнай жанчынай гадоў 35-38, б/дзяцей, б/шкодных звычак, караз разам спакойна сустракае будучынно. Англ./італ. мовы. Enzo Bonzi P.O.Box 33, 48018 Faenza Ra. Italia. e-mail: thuria@libero.it (тэл.: 97817, Дуброва)

Прадаю:

Кнігі — поштай: М.Раманюк "Беларускія народныя крыкы", 3.Пазынк "Глебрыя Патрыя", зб. тв. У.Караткевіча ў 8 т. і інш. Вышыло каталёг: 220030 Менск- 30 а/с 195, Яну: janka_cit@yahoo.com; Тэл.: 258-43-54.

Новая пункт беларускамоўнага аўдыйё і відэа! Шапік у перахадзе на скрыжаванні Варвашэні/Багдановіча

Набуду кнігу Т.Мана "Чароўная гара" (на-расейску). Т.: 272-81-98

Куплю кнігі з "Беларускага кнігазбору": Я.Чачот, М.Багдановіч, В.Ластобскі, Беларускія летапісы і хронікі. Т.: 269-21-03

Прадаю нядорага часопісі "Burda" за 1994-1995 г. Т.: 272-81-98

Набуду Слойнік беларускай мовы пад рэд. М.Бірылы (1987). Т.: 272-81-98

Набуду кнігу М.Кацара "Беларускі арнамэнт" (1996). Т.: 272-81-98

Сявочныя распродажаў рэштак хатнія бібліятэкі! Цены сымбалічныя. Т.: 272-81-98

пакой

Маладая сям'я асыпіранта-гісторыка здыме пакой у Менску. Т.: 544-11-52 (да 17.00). Ганна

праца

Каміны рознай канфігурацыі, танна, улічым усе асаблівасці памяшкання. Т.: 228-45-88, 228-45-87

Мадэльер адзеніння. Дапамагу ўздейсніць вашыя мары. Т.: 252-73-06

Беларускія бухгалтаркі шукае працу. Т.: 251-95-90, 250-85-96 (Марыя)

Німецкая мова: пераклады, контрольныя працы. Танна, яканса. Т.: 269-21-03

Падрыхтоўка да іспытуў па фізіцы. geretytar@tut.by

Дапамагу пачаць уласную справу ў хадзе (не гербалайф). Прыбытак да 200 у.а. Нескладаны! Могуць усе! Ад Вас капэрта са зв. + акупон б/н: 220089, Менск-89, а/с 122

— да 20 словам (тэксты модуль) — 113 руб.

— звыш 20 словам (тэксты модуль) — 143 руб.

— аформленая абвестка — 71 руб. за кв.см.

— аформленая абвестка — памерам больш за 24 кв.см. з улікам кошту арыгінал-макету — ад 94 руб. за 1 кв.см.

За абвесткі пра сямейныя падзеі — зыніжка.

Абвесткі палітычнага характару і ад грамадzkіх арганізацій аплачваюцца паводле рэкламных расценак для камэрцыйных абвестак.

Каб замовіць платную прыватную абвестку, трэба пералічыць трошы праз пошту пераводам на разылковыя раухнак: рэдакцыя газеты "Наш